

Analýza vývoje úspor a zadluženosti českých domácností

Alena Müllerová DiS

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alena MÜLLEROVÁ, DiS.**

Osobní číslo: **M081648**

Studijní program: **B 6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Management a ekonomika**

Téma práce: **Analýza vývoje úspor a zadluženosti českých domácností**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- **Provedte průzkum literárních pramenů a zpracujte rešerši orientovanou ke zvolnému tématu.**

II. Praktická část

- **Provedte analýzu vývoje a struktury úspor a zadluženosti českých domácností.**
- **Srovnajte trendy v oblasti zadluženosti a úspor českých domácností se zeměmi EU.**
- **Vyvoďte aplikovatelné závěry pro domácnosti v řešené oblasti.**

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] DVORÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
[2] FOSTER, J. B. a kol. Velká finanční krize – příčiny a následky. Všeň: Grimmus nakladatelství – Roman Schmidt, Ph.D., 2009. 160 s. ISBN 978-80-902831-1-4.
[3] KRÁL, M. Bankovníctví I. 5. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2006. 216 s. ISBN 80-7318-442-7.
[4] REVENDA, Z. et al. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4. vyd. Praha: Management press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1.
[5] SYROVÝ, P. a kol. Osobní a rodinné finance. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 171 s. ISBN 978-80-247-0478-4.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Blanka Kamenková
Úslav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 6. dubna 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 21. května 2010

Ve Zlíně dne 6. dubna 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby^{1/};
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3^{2/};
- podle § 60^{3/} odst. 1 autorského zákona má UIB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 17 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60^{3/} odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nebo výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 21.5.2010

^{1/} Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

^{2/} Právo dle této ustanovení vzniká ušitím, dovozem, licencií a vývozem práce a společně s právy obhajoby, včetně postupu opozice a výzvy k odvolání vzniká ušitím, dovozem, licencií a vývozem práce kromě vývozu. Úplně nevyčerpané právo může být přeneseno výhradně škole.

^{3/} Omezení, kterými bakalářská a výzkumná práce odvozené od svého k reálnému užití lze též uzavřít při uzavření smlouvy před uzavřením smlouvy, vzhledem k určitosti vnitřní úlohy, nebo jinými právními předpisy, které může nebo nemůže být, včetně, včetně poskytnutí práce škole, dle se má kromě uzavření práce. Pokud se má ke zveřejnění práce poskytnut na své náklady, výzvy nebo reprezentativně.

^{4/} UIB – v elektronické podobě součástí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, lze včetně ve veřejném sdělení.

ABSTRAKT

Téma mé bakalářské práce je „Analýza vývoje a úspor zadluženosti českých domácností“. V teoretické části popisuji činnost a fungování bank a ostatních nebankovních institucí, druhy úspor a úvěrů. V praktické části provádím analýzu vývoje úspor a zadluženosti českých domácností a na základě zjištěných skutečností analyzuji možnosti spoření a řešení vzniklých dluhů.

Klíčová slova: úspory, dluhy, domácnosti, banky,

ABSTRACT

The theme of my bachelor work is „The analysis of an evolution of savings and indebtedness of the Czech households. I describe an activity and a functions of banks and other nonbank institutions, types of savings and of indebtedness. In a practical part I analyze the evolution of savings and indebtedness of the Czech households and on the basis of recognized facts I analyze possibilities of the savings and a solution of the accrued indebtedness.

Keywords: savings, indebtedness, households, banks

Děkuji paní Ing. Blance Kameníkové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady a připomínky a za její ochotu a čas, který mi věnovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 BANKY A NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI	13
1.1 ROLE BANKY V TRŽNÍ EKONOMICE.....	13
1.2 BANKY A BANKOVNÍ SYSTÉM.....	13
1.2.1 Bankovní systém.....	14
1.3 BANKOVNÍ PROSTŘEDÍ.....	15
1.4 MONETÁRNÍ POLITIKA	15
1.4.1 Cíle monetární politiky.....	16
1.5 HLAVNÍ DRUHY BANK	18
1.6 BILANCE BANKY	19
1.6.1 Aktiva.....	19
1.6.2 Pasiva	20
1.6.2.1 Vlastní kapitál.....	20
1.6.2.2 Cizí zdroje (kapitál)	20
1.7 BANKOVNÍ PRODUKTY.....	21
1.7.1 Bankovní produkty můžeme rozdělit do pěti základních skupin:	21
1.7.1.1 Bankovní finanční úvěrové produkty	21
1.7.1.2 Depozitní (vkladové) bankovní produkty.....	21
1.7.1.3 Platebně zúčtovací bankovní produkty	21
1.7.1.4 Produkty investičního bankovníctví.....	22
1.7.1.5 Pokladní a směnářské produkty	22
1.8 OSTATNÍ NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI	22
1.8.1 Leasingové společnosti.....	22
1.8.2 Ostatní nebankovní společnosti	22
2 PENÍZE, ÚSPORY A INVESTICE	23
2.1 PENÍZE.....	23
2.2 ÚSPORY	23
2.2.1 Spořicí produkty	24
2.2.1.1 Bankovní vklady	24
2.2.1.2 Penzijní připojištění.....	24
2.2.1.3 Zhodnocování peněz prostřednictvím otevřených podílových fondů..	24
2.2.1.4 Rezervotvorná životní pojištění jako spořicí nástroj.....	25
2.2.1.5 Stavební spoření jako spořicí nástroj	25
2.3 INVESTICE.....	25
2.3.1 Investiční instrumenty	26
2.3.1.1 Cenné papíry.....	26
2.3.1.2 Finanční deriváty.....	27
2.3.1.3 Investiční smlouvy	27
3 ÚVĚRY	29

3.1	ÚVĚROVÉ PRODUKTY	29
3.1.1	Hypoteční úvěry.....	29
3.1.2	Úvěry ze stavebního spoření.....	29
3.1.3	Neúčelový hypoteční úvěr („americká hypotéka“)	29
3.1.4	Bankovní spotřebitelské úvěry.....	30
3.1.5	Nebankovní spotřebitelské úvěry.....	30
3.1.6	Leasing.....	30
3.1.7	Kreditní karty.....	30
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
4	ANALÝZA VÝVOJE A STRUKTURY ÚSPOR A ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ.....	33
4.1	PŘÍJMY A VÝDAJE DOMÁCNOSTÍ	33
4.2	ÚSPORY	34
4.2.1	Bankovní vklady	35
4.2.1.1	Spořicí účet.....	35
4.2.2	Stavební spoření.....	36
4.2.3	Investice	37
4.2.3.1	Investiční fondy.....	37
4.2.3.2	Státní dluhopisy	38
4.2.3.3	Zlato.....	39
4.2.4	Peníze držené doma	39
4.2.5	Omezení výdajů - šetření.....	40
4.2.6	Podmínky spoření v roce 2010	40
4.3	ZADLUŽENOST	41
4.3.1	Dominance úvěrů na bydlení.....	43
4.3.2	Spotřební úvěry obyvatelstvu	45
4.3.2.1	Kreditní karty.....	45
4.4	ÚROKOVÉ SAZBY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPORY A ÚVĚRY	46
4.4.1	Druhy úrokových sazeb.....	46
4.4.1.1	2T REPO.....	46
4.4.1.2	PRIBOR.....	47
4.5	ZADLUŽENÍ A ZTRÁTA ZAMĚSTNÁNÍ.....	48
4.6	ODDLUŽENÍ.....	50
4.6.1	Insolvenční zákon	51
4.6.2	Osobní bankrot	52
4.6.3	Zákon o spotřebitelském úvěru.....	53
4.6.4	Registr dlužníků.....	54
4.6.5	Oddlužení není pro každého	54
4.6.6	Exekuce.....	55
5	VÝVOJ STAVŮ ÚVĚRŮ A VKLADŮ DOMÁCNOSTÍ	56
6	SROVNÁNÍ S RELATIVNÍ ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ V EU	58
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	68
SEZNAM TABULEK	69
SEZNAM PŘÍLOH	70

ÚVOD

Úspory a zadluženost českých domácností jsou témata, která hýbou současnou ekonomikou. Z důvodů finanční krize většina domácností více šetří. Stejně tak se spousta domácností z důvodů finanční krize stále více zadlužuje, což často vede k osobním bankrotům, exekucím a pod. Proto jsem si jako téma bakalářské práce zvolila právě „Analýza vývoje úspor a zadluženosti českých domácností“, abych se sama mohla přesvědčit zda má současná finanční krize opravdu takový vliv na úspory a zadlužení domácností.

Cílem mé práce je zjistit jak české domácnosti hospodaří se svými finančními prostředky, kolik spoří a jak moc se zadlužují.

V teoretické části se zaměřením na definování banky, bankovního systému a bankovních produktů. Dále popíši funkci a význam peněz, možnosti úspor a investování. V neposlední řadě zmíním jednotlivé druhy úvěrů, které mohou domácnosti od bank a nebankovních institucí získat.

V praktické části provedu již zmíněnou analýzu vývoje úspor a zadluženosti českých domácností od minulosti po současnost, včetně predikce vývoje v budoucnosti. Tématem, které úzce souvisí s úsporami a dluhy je nezaměstnanost. Ve své práci vysvětlím jak souvisí právě nezaměstnanost s růstem úspor či dluhů. V neposlední řadě popíši nepříjemné důsledky dluhů a to exekuce a osobní bankrot. Snad světlou tečkou mé práce bude nabídka možností (ne však lehkých) jakým způsobem se dostat z dluhů. Na závěr porovnáám situaci zadlužení a úspor českých domácností s domácnostmi EU.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BANKY A NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI

1.1 Role banky v tržní ekonomice

Banky, bankovní produkty a bankovníctví se staly součástí každodenního života většiny lidí v moderní společnosti.

Historie bankovníctví je velmi dlouhá a jeho počátky jsou spojeny s jedním z nejgeniálnějších vynálezů lidstva – penězi. Vznik peněz umožnil nahradit naturální směnu směnou peněžní. To přineslo i možnost oddělení úspor od investic a vzniknul tak prostor pro nový typ podnikání – bankovníctví a institucí – bank. Samotný název „banka“ pochází z italského termínu banco, kterým se ve středověku označovaly stoly severoitalských směnárníků, kteří směňovali různorodé tehdy hojně ražené mince. [2]

Banky vznikly jako prostředníci či zprostředkovatelé mezi těmi, kdož vytvářejí úspory neboli volný kapitál (věřiteli) na straně jedné a na straně druhé těmi, kteří naopak potřebují nejen svůj kapitál, ale i zdroje cizí (dlužníci). [2]

V užším chápání je banka instituce veřejného nebo soukromého práva, která od obyvatel nebo právnických osob nakupuje peníze ve formě vkladů a takto získané peníze za cenu úroků investuje formou půjček. [3]

1.2 Banky a bankovní systém

Jedním z nejvýznamnějších finančních zprostředkovatelů v každé tržní ekonomice jsou obchodní banky. [4]

Prostředí pro činnost bank – bankovní prostředí – je zásadním způsobem vymezeno zákonem o bankách, který stanoví podmínky pro vznik bank a její činnost, postupy a možnosti ČNB při řešení problémů vzniklých v bankách včetně jejich zániku, je zde upraven i systém pojištění vkladů [4].

V České republice je fungování bank upraveno zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, který stanovuje, že banky musí splňovat následující čtyři základní podmínky: jedná se o právnickou osobu se sídlem v České republice, založenou jako akciová společnost, která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry, k výkonu činnosti má bankovní licenci. [2]

Pro udělení licence musí být splněny následující podmínky:

- průhledný a nezávadný původ základního kapitálu
- splacení základního kapitálu v plné výši, přičemž minimální výše základního kapitálu banky činí 500 mil. Kč
- způsobilost osob s kvalifikovanou účastí na bance
- odborná způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost vedoucích zaměstnanců
- technické a organizační předpoklady
- obchodní plán
- sídlo budoucí banky musí být na území ČR [2]

Bankovní prostředí je dále významným způsobem determinováno opatřeními a vyhláškami České národní banky. [4]

Mezi základní funkce banky patří: finanční zprostředkování, emise bezhotovostních peněz, provádění platebního styku a zprostředkování finančního investování na peněžním a kapitálovém trhu. [4]

1.2.1 Bankovní systém

V ekonomickém prostoru obvykle působí větší či menší počet bank, které dohromady vytvářejí bankovní systém. Podle toho, zda existuje či nikoliv v daném bankovním systému centrální banka se svými makroekonomickými funkcemi, se rozdělují bankovní systémy na jednostupňové a dvoustupňové. [2]

Jednostupňový systém se v historii vyskytoval v centrálně plánovaných ekonomikách. Jedinou bankou byla centrální banka státu. [3]

Dvoustupňová bankovní soustava je založena na oddělení makroekonomické funkce, kterou zabezpečuje centrální banka a mikroekonomické funkce, která je doménou sítě komerčních bank. [2]

Bankovní systém v České republice tvoří centrální banka a souhrn bank působících v této zemi. [4]

1.3 Bankovní prostředí

Bankovní prostředí je ve srovnání s obecnými podmínkami podnikání přísnější a regulovanější, což vyplývá zejména z toho, že:

- případné problémy bank, event. celého bankovního systému, mají závažné dopady na chod ekonomiky, neboli zdravý a důvěryhodný bankovní systém je jedním ze základních podmínek efektivního fungování tržní ekonomiky
- přes banky v různých formách protéká velký objem peněz, z pohledu převážně cizích, a je třeba zabránit jejich zneužití (a to jak ve smyslu zpronevěry, tak i praní špinavých peněz),
- je třeba chránit klienty bank, a to zejména v případech, kdy vstupují do věřitelského vztahu k bance. Důvodem pro to je skutečnost, že běžní klienti banky objektivně nemohou posoudit v potřebné míře rizika spojená s danou bankou. [2]

Bankovní prostředí ovlivňuje úprava měnově politických nástrojů centrální banky (monetární politika) a způsob jejich praktického uplatňování.[2]

1.4 Monetární politika

Monetární politika je součástí a nástrojem hospodářské politiky. Je souhrnem opatření a zásad, které mají prostřednictvím měnových nástrojů prosazovat plnění měnových cílů. Monetární politika je nástroj centrální banky a jejím základním cílem je hlídání a aktivní ovlivňování míry znehodnocení peněz - inflace. V české republice plní funkci centrální banky Česká národní banka (ČNB). [33]

Podle Ústavy ČR a zákona o České národní bance je hlavním cílem ČNB péče o cenovou stabilitu. Svého hlavního cíle - cenové stability - ČNB dosahuje změnami v nastavení základních úrokových sazeb. Centrální banka používá k prosazení svých měnově-politických cílů celou řadu různých nástrojů, které ovlivňují jak fungování jednotlivých komerčních bank, tak i chod celé ekonomiky daného státu. Nástroje monetární politiky se dělí na přímé a nepřímé. [33]

1.4.1 Cíle monetární politiky

Monetární politika představuje regulaci množství peněz v ekonomice za účelem dosažení určitých makroekonomických cílů. Jedná se o peněžní a úvěrovou politiku. Z dlouhodobého hlediska sleduje monetární politika především tyto cíle:

- udržení stability cenové hladiny,
- zabezpečení vyrovnanosti platební bilance,
- dosažení plánovaného ekonomického růstu,
- udržení únosné míry nezaměstnanosti. [33]

Přímé nástroje monetární politiky

Přímé, resp. direktivní nástroje, jsou ve vyspělých ekonomických systémech využívány velmi zřídka a jejich použití svědčí o selhání nástrojů nepřímých. Jedná se většinou o tyto nástroje:

- a) *Pravidla likvidity* - jsou určována buď stanovením závazné struktury aktiv a pasiv obchodních bank nebo formou některých vzájemných vazeb mezi nimi. Slouží k zajištění likvidity obchodních bank.
- b) *Úvěrové kontingenty* - spočívají v direktivním stanovování limitů úvěrů. Rozlišuje se relativní a absolutní úvěrový kontingent.
- c) *Úrokové limity (úrokové stropy)* - centrální banka může komerčním bankám stanovit maximální úrokové sazby, které mohou požadovat z jimi poskytovaných úvěrů, nebo naopak minimální úrokové sazby z přijímaných depozit.
- d) *Povinné vklady* - většinou se týkají centrálních institucí nebo orgánů místní samosprávy. [33]

Nepřímé nástroje monetární politiky

V moderních ekonomikách jsou mnohem častěji využívány nepřímé nástroje monetární politiky:

- e) *Diskontní nástroje* - představují úrokové sazby a další podmínky úvěrů, které centrální banka poskytuje obchodním bankám v domácí měně – to významně ovlivňuje úvěrovou kapacitu obchodních bank.
- f) *Operace na volném trhu* - znamenají nákup nebo prodej cenných papírů centrální bankou od komerčních bank. Tím jsou zvyšovány nebo snižovány jejich likvidní rezervy a zároveň i jejich úvěrová kapacita.
- g) *Povinné minimální rezervy* - jsou stanoveny procentem z celkové sumy primárních vkladů obchodních bank. Každá změna rezerv tedy ovlivňuje úvěrovou kapacitu obchodních bank, protože se změní objem prostředků, se kterými může daná komerční banka disponovat.
- h) *Konverze a swapy cizích měn* - Nákupem a prodejem cizích měn centrální bankou od komerčních bank je také ovlivňována úvěrová kapacita obchodních bank – jedná se buď o konverze či swapy cizích měn.
- i) *Intervence ve prospěch (v neprospěch) devizového kurzu* - tímto nástrojem centrální banka nejčastěji ovlivňuje vývoj obchodní bilance státu a míru inflace.
- j) V krátkodobém časovém horizontu reguluje monetární politika množství peněz v oběhu a úrokové sazby. [33]

Expanzivní monetární politika

Expanzivní měnová politika je charakterizována zvyšováním nabídky peněz a tím je stimulována agregátní poptávka. Krátkodobým efektem expanzivní měnové politiky je zvýšení úrovně reálného produktu a zaměstnanosti. Nedochozí k vysokému růstu cen, ale využití veškerých výrobních zdrojů znamená zvýšení úrovně cen.

Z dlouhodobého hlediska představují efekty expanzivní monetární politiky růst rovnovážné úrovně cen, která odpovídá růstu sumy peněz v oběhu. Nemění se úroveň reálného produktu a přirozené míry zaměstnanosti a nemění se ani výše úrokových měr. [33]

Restriktivní monetární politika

Restriktivní monetární politika představuje naopak snižování nabídky peněz. V krátkodobém časovém horizontu znamenají efekty restriktivní monetární politiky pokles úrovně reálného produktu a zaměstnanosti. Případné volné zdroje výrobních faktorů znamenají pokles cenové hladiny.

Dlouhodobé efekty restriktivní monetární politiky mají za následek snížení rovnovážné úrovně cen, která odpovídá snížení sumy peněz v oběhu. Nemění se úroveň reálného produktu a přirozené míry zaměstnanosti. [33]

1.5 Hlavní druhy bank

- a) **Obchodní banky** přijímají vklady od všech oprávněných fyzických a právnických osob, orientují se na úvěrovou obsluhu státu a velkých a středních firem, mají vysoký podíl na tvorbě druhotních vkladů, zpravují především žirální peníze, zajišťují platební styk pro své klienty uvnitř státu a také se zahraničním. [3]
- b) **Spořitelny** - rozhodující úloha spořitelen je sběr vkladů od obyvatel, tedy zaměření na pasivní operace. [3]
- c) **Peněžní a úvěrová družstva** – v Čechách je vznik peněžně úvěrových družstev spojen se jménem Cyrila Kampelíka. Úvěrové družstva mají oproti jiným peněžním ústavům některé výrazné odlišnosti: vlastní kapitál družstva tvoří vklady podílníků akumulované zisky z hospodaření, mají zákaz vykonávat riskantní a spekulativní operace, mají územní ohraničenost zpravidla na region, aktivní operace mohou vykonávat pouze se svými členy. [3]
- d) **Hypoteční banky** jsou specializované úvěrové instituce, jejichž předmětem podnikání bylo poskytování dlouhodobých půjček, které byly zajištěny nemovitým majetkem. Klasické čistě hypoteční banky se dnes ve vyspělých zemích již prakticky nevyskytují. [3]
- e) **Investiční banky** jsou peněžní ústavy, které přijímají dlouhodobé vklady a emitují dlouhodobé dluhopisy a takto získané prostředky investují do středně a dlouhodobých půjček podniků. [3]

- f) **Splátkové banky** jsou specializované peněžní ústavy, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování spotřebních úvěrů obyvatelstvu. V našem státě banky tohoto druhu v minulosti nevznikly. Spotřební úvěry poskytovaly spořitelny, spotřební družstva a banky. V současné době spotřební úvěry poskytují prakticky všechny banky. [3]
- g) **Banky se speciálními funkcemi** mají za úkol podporovat některé speciální oblasti státního zájmu – banky pro obnovu a rozvoj, banky pro podporu podnikání atd. [3]

V České republice bylo k 25.2.2010 celkem 39 bank. Z toho v roce 2009 vznikly na území České republiky 2 banky a to AXA Bank Europe, organizační složka a Poštová banka, a.s., pobočka Česká republika. [18]

1.6 Bilance banky

1.6.1 Aktiva

Pokladní hotovost a vklady u emisních bank = hotovostní peníze, včetně bankovek a mincí v zahraniční měně.

Pohledávky za bankami = neseuritizované (nemající formu cenného papíru) pohledávky vyplývající z bankovních obchodů.

Státní pokladniční poukázky

Pohledávky za klienty = tuzemskými i zahraničními nebankovními institucemi

Dluhové cenné papíry = cenné papíry, které mají dluhovou (úvěrovou) podstatu

Akcie, podílové listy a ostatní podíly = cenné papíry majetkové povahy (akcie, zatímní listy, podílové listy apod.)

Účasti s rozhodujícím a podstatným vlivem = účasti v dceřiné (přidružené) společnosti. [4]

1.6.2 Pasiva

1.6.2.1 Vlastní kapitál

a) Základní kapitál (Tier I)

- **akciový kapitál** – pouze plně zaplacené akcie v jejich nominální hodnotě
- **ážiový kapitál** – rozdíl mezi prodejním vyšším kurzem akcie ve srovnání s její nominální hodnotou za akcii a tento je vynásoben počtem prodaných akcií
- **rezervní kapitál** – tvořen povinně ze zákona. V ČR je to při vzniku banky ve výši 10% akciového kapitálu a pak ročně nejméně 5% ze zisku až do dosažení zákonem stanovené minimální výše
- **nerozdělený zisk**
- **další složky** – vklady tichých společníků apod. [3]

b) Dodatkový kapitál (Tier II)

- **tiché rezervy** – zpravidla jde o podhodnocení některých majetkových položek (především budov a pozemků)
- **oprávky a rizikové rezervy** – ke krytí ztrát z obchodní činnosti bank
- **všeobecné rezervy** – jsou tvořeny na pohledávky
- **hybridní instrumenty financování** – tzv. podřízený dluh
- **dluhové instrumenty s omezenou platností** [3]

1.6.2.2 Cizí zdroje (kapitál)

a) **primární zdroje** – různé druhy vkladů, emise vlastních obligací

b) **sekundární zdroje** – úvěry, resp. půjčky od jiných bank, úvěry od centrální banky [3]

1.7 Bankovní produkty

Klasický přístup členění bankovních produktů (obchodů), který je založen na jejich odrazu v bilanci banky, rozděluje bankovních obchody na aktivní, pasivní a neutrální (indiferentní).

- a) **Aktivní bankovní obchody** jsou takové, které se odrážejí v aktivech bilance banky. Banka při nich vystupuje v postavení věřitele, vznikají jí různé pohledávky (např. při poskytování úvěrů, nákupu dluhových cenných papírů) nebo jí vznikají v jejich důsledku určitá vlastnická práva.
- b) **Pasivní bankovní obchody** nacházejí naproti tomu odraz na pravé straně bilance, v pasivech banky. Jde především o obchody, kdy banka získává na úvěrové bázi cizí zdroje (např. příjem vkladů, emise vlastních dluhopisů). Banka je při těchto obchodech v dlužnickém postavení, vznikají jí různé závazky.
- c) **Neutrální bankovní obchody** jsou takové, při nichž banka aktuálně nevystupuje ani ve věřitelském ani v dlužnickém postavení, a proto se tyto obchody neobjevují v rozvaze banky, jsou rozvahově neutrální. [4]

1.7.1 Bankovní produkty můžeme rozdělit do pěti základních skupin:

1.7.1.1 *Bankovní finanční úvěrové produkty*

Umožňují klientům získat finanční prostředky od banky (kontokorentní úvěr, eskontní úvěr, hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr, bankovní záruky, akceptační úvěr, avalový úvěr). [4]

1.7.1.2 *Depozitní (vkladové) bankovní produkty*

Z hlediska banky představují depozitní produkty formy získávání cizího kapitálu, odrážejí se na straně pasiv bankovní rozvahy a banka při nich vystupuje v pozici dlužníka (vklady na viděnou, termínované vklady, úsporné vklady, bankovní dluhové cenné papíry, stavební spoření). [4]

1.7.1.3 *Platebně zúčtovací bankovní produkty*

Umožňují klientům provádět platební zúčtovací styk prostřednictvím banky [4]

1.7.1.4 Produkty investičního bankovníctví

Znamenají pro klienty možnosti finančního investování, získávání zdrojů nebo zajištění prostřednictvím nástrojů peněžního a kapitálového trhu, dále služby spojené s úschovou a správou investičních nástrojů, rovněž i poradenské služby banky při realizaci fúzí a akvizic, restrukturalizaci podniků apod. [4]

1.7.1.5 Pokladní a směnárenské produkty

Představují pro klienty jednak různé transakce s hotovými penězi (výměna poškozených bankovek) a jednak směnu hotových peněz z jedné měny do druhé. [4]

1.8 Ostatní nebankovní společnosti

Velké banky, včetně největších nadnárodních, velmi často spolupracují nebo přímo zakládají nebankovní společnosti jako své dceřiné společnosti s cílem poskytnout svým klientům tzv. plný servis. [3]

1.8.1 Leasingové společnosti

Jejich podstata je ve středně nebo dlouhodobém pronájmu investičního prostředků nebo zboží dlouhodobé spotřeby, přičemž pro financování tohoto pronájmu se využívá bankovní úvěr. [3]

1.8.2 Ostatní nebankovní společnosti

Faktoringové a forfatingové společnosti, kapitálové společnosti, směnární, podniky na vydávání a správu kreditních karet a cestovních šeků, makléřské (brokerské) finanční společnosti, zastavárny, clearingové banky, investiční fondy a investiční společnosti, penzijní fondy. [3]

2 PENÍZE, ÚSPORY A INVESTICE

2.1 Peníze

Před mnoha a mnoha lety nikdo peníze nepotřeboval. Naši předkové si svoji potravu sami vypěstovali nebo si ji ulovili. Touha člověka získat něco, co nebyl schopen sám vypěstovat nebo vyrobit, ho časem inspirovala k tomu, že začal směňovat své schopnosti nebo zboží za služby nebo produkty, které nabízeli ostatní. Výměnný obchod fungoval dobře po celá tisíciletí, ale by těžkopádný a často nepohodlný. [6]

A proto vznikly peníze, které jsou univerzálním prostředkem směny za zboží a služby. Dovolují nám směňovat hodnotu za hodnotu, tedy provádět obchodování bez použití drahých kovů nebo výměny zboží.[6]

Oblíbenou odpovědí na otázku, jaký význam pro nás peníze mají, je, že „o peníze jde vždy až v první řadě“. Peníze totiž, ať se nám to líbí, nebo ne, ovlivňují život každého z nás. [4]

Každý alespoň racionálně uvažující jednatel se rozhoduje např. o koupi nějakého spotřebního zboží na základě porovnání množství peněz, které v daném okamžiku má nebo v nejbližší době bude mít k dispozici, a ceny daného zboží. Jde-li o nákladnější nákup, vstupují do hry další faktory rozhodování, především očekávaný disponibilní příjem v budoucím období a očekávaný vývoj ceny daného zboží. [4]

Stručně řečeno, peníze ovlivňují rozhodování všech subjektů v ekonomice. Míra jejich vlivu se sice stále ještě liší především v závislosti na typu ekonomiky, peníze však již překonaly hranice jednotlivých ekonomik a jejich význam se internacionalizuje. [4]

2.2 Úspory

Každý, kdo má vlastní peníze, které nepotřebuje ihned utratit, se setká s problémem, jak je investovat. Kdo je v tento okamžik nemá, ale bude je potřebovat v budoucnu, setká se s otázkou, jak je nejlépe naspořit. [5]

Rozdíl mezi spořením a investováním vlastně neexistuje. Na všechno se můžeme dívat jako na investici. Spoření je vlastně investování. [5]

2.2.1 Spořicí produkty

2.2.1.1 Bankovní vklady

Ukládání peněz do bank bylo ještě donedávna jedinou možností, jak spořit alespoň s minimálním výnosem. Největší oblibu měly **vkładní knížky**, jejichž založení je velmi jednoduché. Vznikne složením a přijetím vkladu bankou. [5]

Z bankovních spořicíh produktů se v současné době nejvíce používá termínovaných vkladů a spořicíh účtů. [5]

Termínované vklady jsou vklady na pevnou částku (výše vkladu se během jeho trvání nemění), kterou klient ukládá do banky na určitou dobu. Banky často nabízejí automatické obnovení termínovaného vkladu, které znamená, že pokud těsně před nebo bezprostředně po vypršení této doby klient peníze nevybere, bude vklad automaticky a případně i s přiznanými úroky prodloužen opět na stejnou dobu.[5]

Spořicí účty, jak již název napovídá nejsou určeny jen k jednorázovému vkladu, ale lze na ně postupně spořit. Bývá omezen minimální první vklad i výše dodatečných vkladů. Za poskytnutí peněz bance dostává klient odměnu ve výši úroku. Klíčovou roli zde hraje úroková sazba. Na její výši, kromě aktuální hladiny úrokových sazeb v ekonomice, má vliv objem vkladu a doba splatnosti. Větší vklad a delší doba splatnosti zpravidla znamenají vyšší úrokovou sazbu. [5]

2.2.1.2 Penzijní připojištění

Penzijní připojištění je hlavně spořicí produkt. Základem je totiž pravidelné dlouhodobé spoření a s prvky pojištění se setkáváme okrajově při stanovení podmínek výplaty úspor. [5]

2.2.1.3 Zhodnocování peněz prostřednictvím otevřených podílových fondů

Princip jakéhokoliv fondu je založen na spojení majetku skupiny lidí, kteří se rozhodli, že se o svůj majetek budou starat společně a podle stejných pravidel. Tímto postupem získávají úspory plynoucí z většího objemu majetku ve společné správě, než jakým disponoval každý jednotlivec. [5]

2.2.1.4 Rezervotvorná životní pojištění jako spořicí nástroj

Některé druhy pojištění vedle své pojistné funkce nabízejí i funkci vedlejší – spořicí.

Jedná se o tzv. rezervotvorná pojištění, což znamená, že v průběhu jejich trvání vzniká rezerva na budoucí pojistné plnění, na kterou se můžeme dívat jako na naspořené prostředky. Mezi takové pojistné produkty patří následující: pojištění pro případ smrti nebo dožití (kapitálové životní pojištění), pojištění pro případ dožití, důchodové pojištění, univerzální životní pojištění, investiční životní pojištění, svatební a věnová pojištění.

Obecně řečeno, jedná o všechny produkty, které spojují výplatu pojistného plnění s dožitím se určitého věku. [5]

2.2.1.5 Stavební spoření jako spořicí nástroj

Stavební spoření patří mezi nejoblíbenější a masově nejrozsáhlejší spořicí produkty. Oblibu si získalo hlavně díky štědré podpoře ze strany státu, která z něj učinila bezkonkurenční způsob zhodnocování peněz, i když jen v omezené výši.

Posláním stavebního spoření není vytvoření nástroje pro zhodnocování volných peněžních prostředků, ale shromáždění levných zdrojů pro financování potřeb spojených s bydlením. [5]

2.3 Investice

Někdy máme volné finanční prostředky, které nechceme ihned utratit. Chceme je utratit někdy v budoucnu, a proto je potřebujeme někam uložit. Když je jen tak odložíme a nebudeme se o ně starat, budou nám ztrácet hodnotu vlivem inflace. Proto je potřebujeme někam vhodně investovat. [5]

U všech investic nás bude zajímat zejména výnos, riziko a likvidita. [5]

Investovat se dá do akcií v ČR nebo v zahraničí, dá se investovat do malých, mladých a nadějných společností nebo do rozvinutých a stabilních společností, které mají dlouhou finanční historii, do společností těžebních, farmaceutických, počítačových, finančních institucí nebo třeba leteckého průmyslu. [5]

2.3.1 Investiční instrumenty

Finanční investiční instrumenty jsou reprezentovány především cennými papíry, finančními deriváty a prostředky uloženým u profesionálních správců majetku (investiční smlouvy). [4]

2.3.1.1 Cenné papíry

Jsou klasickým nástrojem investování. Cenný papír je právní nárok majitele vůči tomu, kdo je v něm zavázán. Cenný papír je nositelem právního nároku, který v sobě ztělesňuje, a je pro jeho vznik, existenci, převod a zánik v zásadě nenahraditelný. Cenné papíry mohou být vydávány v listinné nebo zaknihované (dematerializované) formě. [4]

- a) **Zbožové cenné papíry** jsou skladní listy, lodní listy, konosamenty atd., ve kterých je vyjádřeno, komu patří určité zboží a kdo má právo s tímto zbožím disponovat. Tyto cenné papíry nepředstavují investiční instrument, nýbrž ztělesňují právo na určitou věc. [4]
- b) **Cenné papíry peněžního trhu** jsou druhem investičních instrumentů (státní pokladniční poukázky, komerční papíry, depozitní certifikáty), které ztělesňují krátkodobé pohledávky. [4]
- c) **Cenné papíry kapitálového trhu** jsou cennými papíry v užším slova smyslu. Ztělesňují pohledávky nebo podíly. Tyto cenné papíry můžeme dělit podle několika hledisek:

- **Podle ztělesněného práva:**

- Dluhové cenné papíry* (dluhopisy, konvertibilní dluhopisy a opční dluhopisy).

- Majetkové cenné papíry* (akcie, podílové listy). [4]

- **Podle charakteru důchodu:**

- Cenné papíry s pevným úročením*, u kterých je emitent povinen platit pravidelně peněžní částky, k nimž se zavázal.

- Cenné papíry s proměnlivým úročením*, kdy se v pravidelných časových intervalech provádí přizpůsobení nominálního úročení aktuální úrokové úrovni.

Cenné papíry s nulovými platbami, kde je výnos dosažen rozdílem mezi emisním a umořovacím kursem.

Cenné papíry s proměnlivým výnosem, kde jsou platby závislé na výsledku hospodaření emitenta (akcie, podílové listy). [4]

- **Podle převoditelnosti:**

Cenné papíry na doručitele (na majitele – au porteur), kde se za vlastníka považuje ten, kdo cenné papíry předloží; zaručují nejvyšší stupeň převoditelnosti, protože změna vlastnictví se realizuje pouhým předáním cenného papíru.

Cenné papíry na řad (order papíry), na kterých je vyznačeno jméno oprávněné osoby (nebo názvu firmy) s doložkou na řad; převod práva na plnění se uskutečňuje zvláštním písemným prohlášením zpravidla na rubu cenného papíru indosamentem.

Cenné papíry na jméno (au nom), na kterých je uvedeno jméno oprávněného a převod vlastnického práva se uskutečňuje cesí, přičemž je třeba o této skutečnosti uvědomit (popř. získat povolení) emitenta. [4]

2.3.1.2 *Finanční deriváty*

Jsou odvozeny od bazických instrumentů (cenné papíry, devizy, akciové indexy a drahé kovy) a představují právo, popř. povinnost na nákup nebo prodej určitého bazického instrumentu. Finanční deriváty považujeme za jeden typ finančních inovací, které doznaly značného rozmachu v posledních deseti letech jako reakce na zvýšenou finanční volatilitu. Základní druhy finančních derivátů jsou opce, financial futures a swapové obchody. Jako bazické instrumenty jsou nejvíce rozšířené úrokové, devizové a akciové kontrakty. [4]

2.3.1.3 *Investiční smlouvy*

Poslední velkou skupinou finančních investičních instrumentů jsou **investiční smlouvy**. Tuto skupinu představují smlouvy o penzijním pojištění, smlouvy o svěřenecké správě aktiv či různé jiné bankovní-pojišťovací kontrakty investičního charakteru. [4]

Zjednodušíme si ekonomickou realitu a použijeme pouze investice do akcií, dluhopisů a do instrumentů peněžního trhu. [5]

Akcie je cenný papír, kterým se stáváme spolujednatel společnosti. Účastníme se tak na jejím podnikání, vlastníme část společnosti, rozhodujeme o jejím řízení a máme právo na podíl na zisku (na dividendu). Když se společnosti daří a dosahuje zisku, bude se rozrůstat a její hodnota zvyšovat. Když bude naopak ve ztrátě, bude ji muset krýt ze svých zdrojů a její hodnota bude klesat. Po delším ztrátovém období může dojít k jejímu zániku a my tak přijdeme o vložený kapitál. [5]

Situace u **dluhopisů** je jiná. Tam se neúčastníme přímo majetkově na podnikání společnosti a nejsme přímo závislí na jejich výsledcích. U dluhopisů půjčujeme společnosti (bance, státu) peníze a dostaneme je vyplacené zpět včetně odměny – úroku. Společnost je povinna peníze včetně úroku zaplatit, a to i v případě, že je v daném roce ve ztrátě. [5]

Zisk společnosti je akcionářů, nemá přímý vliv na majitele dluhopisu. Majitel dluhopisu dostává splátku jistiny a úrok z půjčených peněz. Zisk by měl vliv na majitele dluhopisu až v případě, že by hrozil krach společnosti a nesplacení dlužné částky. [5]

Dluhopisy (i když méně než akcie) jsou závislé na ziskovosti firem a na jejich „kvalitě“ (ratingu). Kvalita firem (bank, státu) se měří tzv. ratingem, který udělují světové agentury. Rating říká, jak je společnost zisková a jaká je pravděpodobnost, že nebude schopna dostát svým finančním závazkům. Nejvyšší možný rating je AAA. [5]

Instrumenty peněžního trhu jsou svou povahou velice blízko dluhopisům. Jedná se o cenné papíry velice kvalitních emitentů (státu, bank, centrálních bank). Nástroje peněžního trhu jsou velice krátkodobé (od několika dní do jednoho roku). Z tohoto důvodu je i riziko poklesu hodnoty také minimální. S těmito instrumenty se skoro nikdy nedá prodělat. [5]

3 ÚVĚRY

3.1 Úvěrové produkty

Úvěrové produkty nám dávají možnost financovat záměry z cizích zdrojů.

Na trhu najdeme produkty úzce specializované jen na přesně vymezený účel – hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření – i produkty univerzální, nevázané předem na určitý způsob využití. [5]

3.1.1 Hypoteční úvěry

Podle právní úpravy platné od roku 2004 se hypotečním úvěrem rozumí úvěr, jehož splacení je zajištěno zástavním právem k této, i rozestavěné, nebo i jiné nemovitosti.

Hlavním charakteristickým rysem je jejich přísná účelovost. Jejich použití je omezeno na koupi stavebního pozemku nebo nemovitosti určené k bydlení, výstavbu rodinného domu, obytného domu nebo rekreačního objektu, pořízení staveb na nebytové účely, modernizaci nebo rekonstrukci stávající nemovitosti, koupi vlastnického podílu na nemovitost za účelem vypořádání spoluvlastnických a dědických nároků, splacení dříve poskytnutých úvěrů a půjček na nemovitost. [5]

3.1.2 Úvěry ze stavebního spoření

Stavební spořitelny poskytují účelově vázané úvěry, které jsou určeny na financování bytových potřeb jejich klientů. [5]

3.1.3 Neúčelový hypoteční úvěr („americká hypotéka“)

Tento název se používá pro hypoteční úvěry, jejich použití není vázáno na investice do nemovitostí. Penězi získanými z tohoto úvěru může zájemce financovat nejen družstevní byt, ale také třeba nákup nového auta, financování podnikatelského záměru nebo studium v zahraničí. [5]

3.1.4 Bankovní spotřebitelské úvěry

Obecně platí, že spotřebitelské úvěry jsou určeny na nákup spotřebního zboží, zaplacení služeb a nákladů osobní spotřeby. Ale lze s ním financovat také modernizaci bytu nebo např. zaplatit své závazky vůči jiným osobám (např. vypořádání dědictví apod.). [5]

3.1.5 Nebankovní spotřebitelské úvěry

V běžném životě se spíše než s pojmem nebankovní spotřebitelský úvěr setkáme s prodejem na splátky. Výhody tohoto typu úvěru spočívají v možnosti sjednat ho přímo v obchodě, který spolupracuje s některou z úvěrových společností, a v rychlosti jeho vyřízení, zpravidla do jednoho maximálně dvou dnů. [5]

3.1.6 Leasing

Jeho obliba je spojena především s pořízením auta. Dá se charakterizovat jako pronájem předmětu leasingu na určitou dobu. Po jejím uplynutí je na základě kupní smlouvy převeden majetek na leasingového nájemce. [5]

3.1.7 Kreditní karty

Kreditní karta je karta, u které držitel karty nemusí uhradit své závazky bezprostředně, ale má nárok do sjednané výše čerpat revolvingový spotřební úvěr. Splácení úvěru nemusí být pravidelné, obvykle však bývá stanovena minimální výše měsíční splátky. Rovněž bývá stanovena lhůta pro bezúročné zúčtování, během které může držitel karty uhradit svůj závazek, aniž by byl zatížen úroky. Vzhledem k tomu, že termín čerpání úvěru je plně v rukou klienta a nikoli banky a rovněž proto, že s těmito úvěry je spojeno poměrně velké riziko jejich nesplacení, jsou tyto úvěry úročeny sazbou, která řádově (až o třetinu) převyšuje úrokové sazby z jiných krátkodobých spotřebních úvěrů. [2]

Používání úvěrových účtů začalo v USA již před lety být velmi populární jako pohodlný způsob placení za nákupy uskutečněné v průběhu měsíce. Obchody, které nabízely úvěrové účty, přišly časem na to, že mnozí lidé utratili více než si byli vědomi a nebyli proto schopni na konci měsíce zaplatit plnou výši dlužné částky. Zprvu některé obchody reagovaly zrušením těchto účtů. Jiné však využily situace a přeměnily nezaplacené zůstatky na půjčky a u těchto půjček účtovaly vysoké úrokové sazby, které měly kompenzovat vysoké riziko

a absenci záruk. V důsledku toho začaly finanční instituce s vydáváním kreditních karet. Někdo považuje úvěrové účty a kreditní karty za pohodlí, ale pro mnohé představuje jejich používání nebezpečnou finanční past. [6]

Výhody kreditních karet:

Neustálý přístup k finanční rezervě - na plánované i neplánované finanční výdaje

Jednoduché a rychlé použití - kartou lze platit v obchodech, vybírat hotovost

Bezúročné období - pokud celou půjčenou částku splatíte ve stanoveném časovém intervalu (většinou 45 dní) neplatíte žádné úroky

Doplňkové služby - ke kartě zdarma různé druhy pojištění (cestovní, úrazové, proti ztrátě karty apod.), bonusové slevové programy

Úspory při cestách do zahraničí - pokud v zahraničí platíte kartou, nemusíte chodit do směnární a ušetříte čas i poplatky [53]

Nevýhody kreditních karet:

Vysoké úroky z úvěru - pokud částku nesplatíte v bezúročném období má kreditní karta jedny z nejvyšších úroků ze všech úvěrových produktů finančního trhu

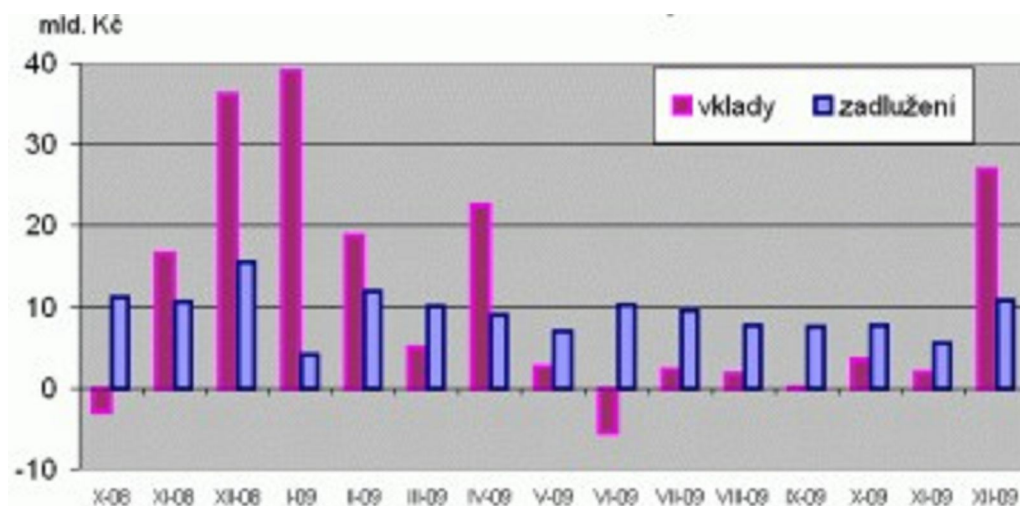
Nevýhodné výběry hotovosti - bezúročné období se většinou nevztahuje na výběry hotovosti

Dostupnost - banky mají často vysoké bonitní požadavky na vydání kreditní karty (především embosované) [53]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA VÝVOJE A STRUKTURY ÚSPOR A ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ

Celkové dluhy domácností dosáhly výše 974,8 miliardy korun. Rostly přitom zejména hypoteční a jiné úvěry na bydlení a spotřební úvěry. I přes ekonomickou recesi se naopak podle údajů České národní banky zvýšily úspory domácností o 111,5 miliardy na 1,55 bilionu korun. [46]

graf 1 Změna vkladů a zadlužení českých domácností [44]

4.1 Příjmy a výdaje domácností

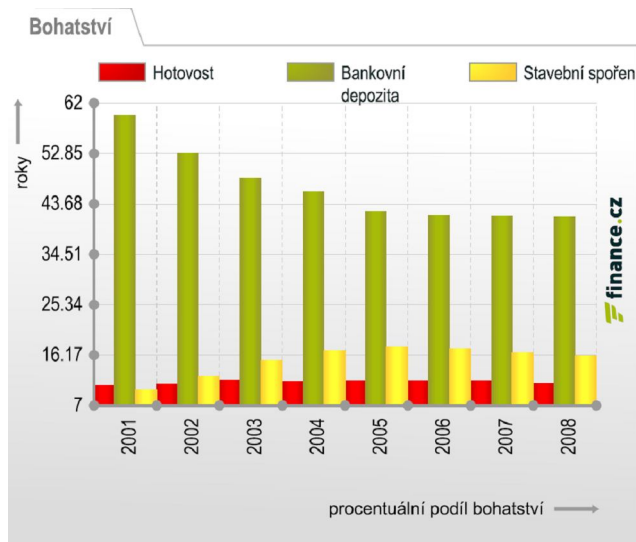
Čisté peněžní příjmy činily u domácností v průměru 12.182 korun a čistá peněžní vydání v průměru 10.940 korun na osobu za měsíc. [35]

tabulka 1 Struktura výdajů domácností podle statistiky rodinných účtů (v procentech) [51]

	4. čtvrtletí 2009	3. čtvrtletí 2009	4. čtvrtletí 2008
bydlení, voda, energie (z toho základní bydlení)	20,2 (18,4)	21,8 (18,9)	19,4 (17,3)
potraviny a nealkoholické nápoje	19,4	19,1	20,2
rekreace a kultura	10,0	11,0	10,7
doprava	9,9	10,1	9,7
bytové vybavení a zařízení, opravy	7,4	6,7	7,3
odívání a obuv	6,2	4,5	6,3
pošty a telekomunikace	4,6	4,6	4,7
stravování a ubytování	4,5	5,9	4,6
alkoholické nápoje, tabák	3,0	2,9	2,9
zdraví	2,7	2,4	2,7
vzdělávání	0,5	0,6	0,5
ostatní zboží a služby	11,6	10,4	11,1

4.2 Úspory

Struktura úspor domácností se v roce 2008 téměř nezměnila. Přes 70 procent svých úspor svěřily domácnosti bankám a stavebním spořitelnám. Svůj vliv na rozložení jejich úspor měla zajisté i finanční krize, která české domácnosti vedla k převodu části úspor z rizikovějších produktů do pojištěných bankovních vkladů. [52]

graf 2 Struktura bohatství [49]

graf 3 Na co konkrétně spoříme [45]

4.2.1 Bankovní vklady

Loňský rok můžeme označit bez přehánění rokem bankovních vkladů zejména díky prvním loňským měsícům, kdy po explozi nejistoty finanční krize státy zvýšily limity pojištění vkladů. České domácnosti do bank na různé typy účtů za loňský rok přinesly 120 miliard korun, přičemž jednoznačně vítězily netermínované vklady s 95 miliardami korun. Za pozornost stojí zejména přílivová „vlna“ začátku roku, kdy jen za první 4 měsíce domácnosti uložily přes 85 miliard korun (z toho přes 58 miliard na běžné účty).[44]

Tabulka 2 Typy úspor [44]

Typ úspor	V Kč
Netermínované účty	680 mld.
Termínované vklady	360 mld.
Stavební spoření	400 mld.
Podílové fondy	240 mld.
Penzijní fondy	210 mld.
Rezervy v pojištění	170 mld.
Tezaurované oběživo	200 mld.
Celkem	2 260 mld.
Úspora celkem na 1 domácnost	579 487 Kč

Naše domácnosti mají tedy již v bankách (včetně stavebních spořitelen) uloženo 1465 miliard korun. Z toho je 692 mld. na běžných účtech a 413 mld.Kč ve stavebním spoření. [44]

4.2.1.1 Spořicí účet

Spořicí účet v bance s možností peníze kdykoli bez sankce vybrat zůstává mezi obyvateli České republiky stále jedním z nejoblíbenějších způsobů uložení volných finančních prostředků. I budoucnost je spořicími účty nakloněna. Oproti jiným konzervativním způsobům uložení volných finančních prostředků si drží řadu výhod. Mezi hlavní patří nulové náklady na vstup, výstup a správu, nulové náklady na přechod k výhodnější konkurenci, možnost kdykoli peníze bez sankcí či poplatků vybrat. [36]

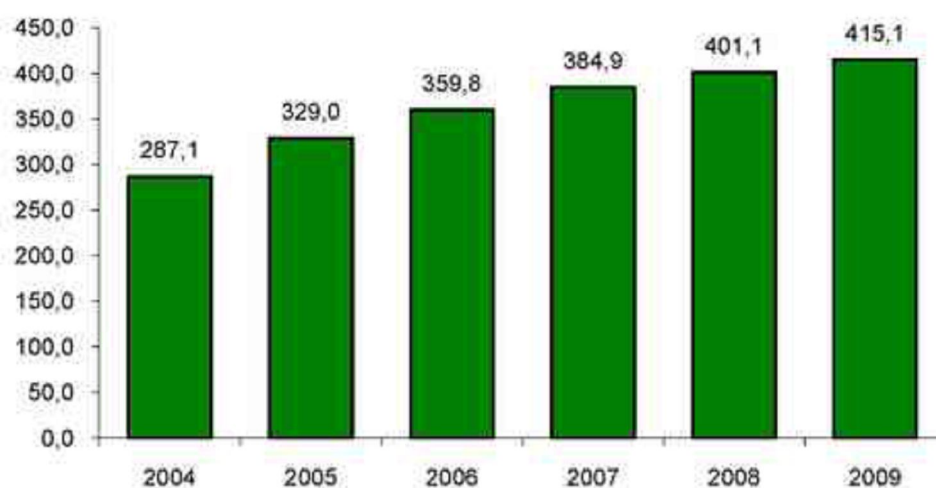
tabulka 3 Nejvýnosnější spořicí účty [37]

Banka	Výnos p.a.
AXA Bank	2,50 % *
LBBW Bank	2,50 %
ING Konto	2,25 %
Volksbank Běžný spořicí účet	2,03 %
mBank eMax Plus	1,85 % **

4.2.2 Stavební spoření

V roce 2009 bylo podle údajů stavebních spořitelen poskytnutých Ministerstvu financí uzavřeno cca 575 tis. nových smluv o stavebním spoření s celkovou hodnotou cílové částky 183 mld. Kč. Průměrná cílová částka u smluv uzavřených fyzickými osobami dosáhla výše 309 tis. Kč. V porovnání s rokem 2008, kdy počet nově uzavřených smluv dosáhl cca 706 tis. a průměrná cílová částka u fyzických osob dosáhla výše 303 tis. Kč, došlo v roce 2009 v poklesu uzavřených smluv o 131 tis. smluv při současném nárůstu průměrné cílové částky o 6 tis. Kč. [12]

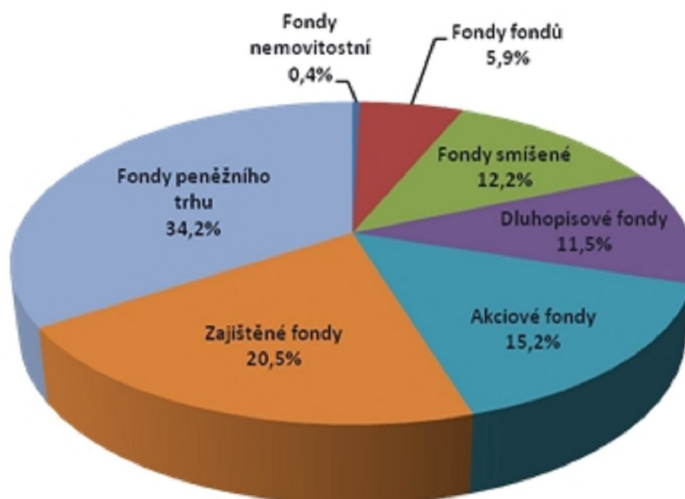
Vklady klientů ve stavebním spoření [mld. Kč]

graf 4 Vklady klientů ve stavebním spoření [11]

4.2.3 Investice

Vedle bankovních vkladů a investic do nemovitostí patří fondy peněžního trhu mezi oblíbený druh investování. [18]

graf 5 Rozložení aktiv v jednotlivých fondech [34]

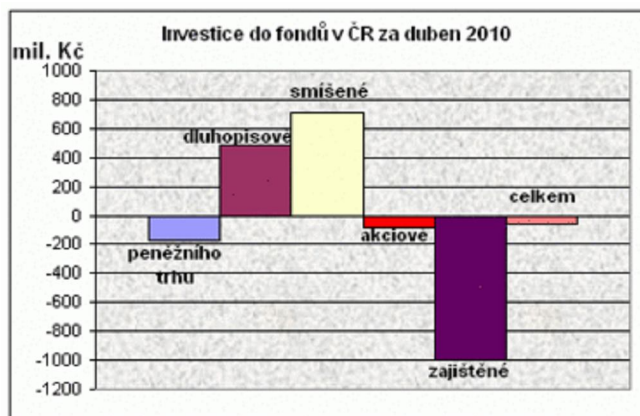
4.2.3.1 Investiční fondy

Nárůst majetku zaznamenaly nejvíce dluhopisové fondy, v nichž objem majetku stoupl v prvním čtvrtletí o 6,8 miliardy Kč. [18]

Majetek, který mají Češi uložený v podílových fondech, za letošní první čtvrtletí vzrostl o 15,7 miliardy Kč na 249,8 miliardy korun. Hodnota majetku v zahraničních fondech stoupla o 11,45 miliardy korun, v domácích fondech o 3,82 miliardy korun. [18]

Následovaly akciové fondy nárůstem o 5,7 miliardy, dále také fondy smíšené (2,4 miliardy), fondy fondů (0,5 miliardy), fondy peněžního trhu (350 milionů) a nemovitostní fondy (64 milionů). Naproti tomu zajištěné fondy přišly o 440 milionů korun. [18]

Do pěti největších zprostředkovatelů fondů v Česku patří skupina ČSOB se 81 miliardami Kč, skupina České spořitelny se 70,6 miliardy Kč, skupina Komerční banky s 37,5 miliardy korun, skupina ING s 15,7 miliardy Kč a skupina UniCredit s 12 miliardami Kč. [18]

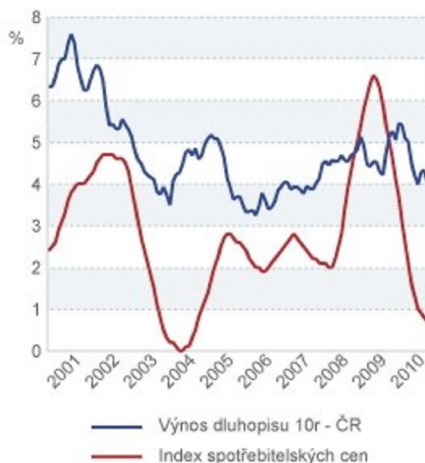

graf 6 Investice do fondů v ČR [24]

4.2.3.2 Státní dluhopisy

Státní dluhopisy, které dnes mohou přímo kupovat jen velcí investoři, se dostanou i k běžným občanům. Státní bondy pro fyzické osoby však budou méně výhodné, než se předpokládalo. Předchozí návrh, který dluhopisy zvýhodňoval oproti ostatním finančním produktům, totiž poslanci rozcupovali s tím, že by to bylo pro stát drahé a komplikované. Prosadili, že stát nebude od lidí dluhopisy zpětně odkupovat, když se rozhodnou své peníze vyzvednout dříve než po deseti letech od jejich nákupu. Zato s nimi mohou obchodovat na sekundárním trhu. Takže pokud se budou chtít lidé dostat k penězům dříve, mohou je prodat jinému zájemci, ale s rizikem, že je prodají za nižší cenu, než nakoupili. [48]

Výnos na desetiletých dluhopisech se bude stanovovat podle tržních sazeb, za něž si dluhopisy nakupují banky a jiné instituce, a měl by být stejný po celou dobu do splatnosti. Dnes jsou kolem 3,6 procenta ročně. [48]

graf 7 Výnos desetiletého státního dluhopisu a inflace [23]

4.2.3.3 Zlato

Probíhající otřesy na finančních trzích způsobené problémy se splácením dluhů Řecka a dalších slabších států eurozóny, nadále zvyšují popularitu zlata. K několika světovým měnám se zlato dostalo v minulém týdnu na historické rekordy a očekávají se další nárůsty. Stále více lidí tak nakupuje zlato a diverzifikuje tak své úspory. Stále více lidí nepovažuje za bezpečné mít úspory uložené v papírových penězích, které mohou daleko snáze ztratit hodnotu. Cena zlata může kolísat, ovšem svoji hodnotu si drží už několik tisíc let. Zlato bylo vždy jednou z nejbezpečnějších investic a nejrozšířenějším platidlem historie lidstva, což se s několikasetletou historií papírových měn nedá srovnávat. [42]

graf 8 Vývoj ceny zlata (v USD/unce) [55]

4.2.4 Peníze držené doma

Objem peněz, které obyvatelé neumístují na finančním trhu, ale drží doma „v matracích“, činil na konci roku 2007 odhadem zhruba 60 miliard korun. Na jednoho Čecha vycházelo přibližně 6000 Kč. Jen za poslední dva roky částka vzrostla o přibližně polovinu. Za nárůst mohly zejména pro klienty málo zajímavé úrokové sazby u bank. Vyplynulo to z analýzy úspor a zadluženosti domácností Českého statistického úřadu. [17]

4.2.5 Omezení výdajů - šetření

Zatímco ještě v září 2009 se chystalo omezit svoje výdaje 43 procent lidí, podle březnovém průzkumu společnosti Ipsos Tambor tak hodlá učinit již 66 procent dotázaných. Na 37 procent dotázaných totiž chce nakupovat jen to zboží, jehož cena klesne. [38]

A důvod spořivého chování? Lidé na vlastní kůži pocítují, že dopady krize se prohlubují a dotýkají se jejich života. [38]

Praktické důsledky krize na vlastní kůži nějakým způsobem pocítilo už 82 procent dotázaných. Před rokem to bylo jen 36 procent. Na 55 procent dotázaných se bojí ztráty zaměstnání. [38]

tabulka 4 Reakce občanů na krizi [38]

Reakce občanů na krizi	
Budu snižovat výdaje	66 %
Odložím větší výdaje	34 %
Budu spořit	25 %
Nebudu nijak reagovat	12 %
Nakoupím jen zboží, jehož cena klesne	37 %
Hledám si nové zaměstnání	17 %
Odložím založení rodiny	5 %

4.2.6 Podmínky spoření v roce 2010

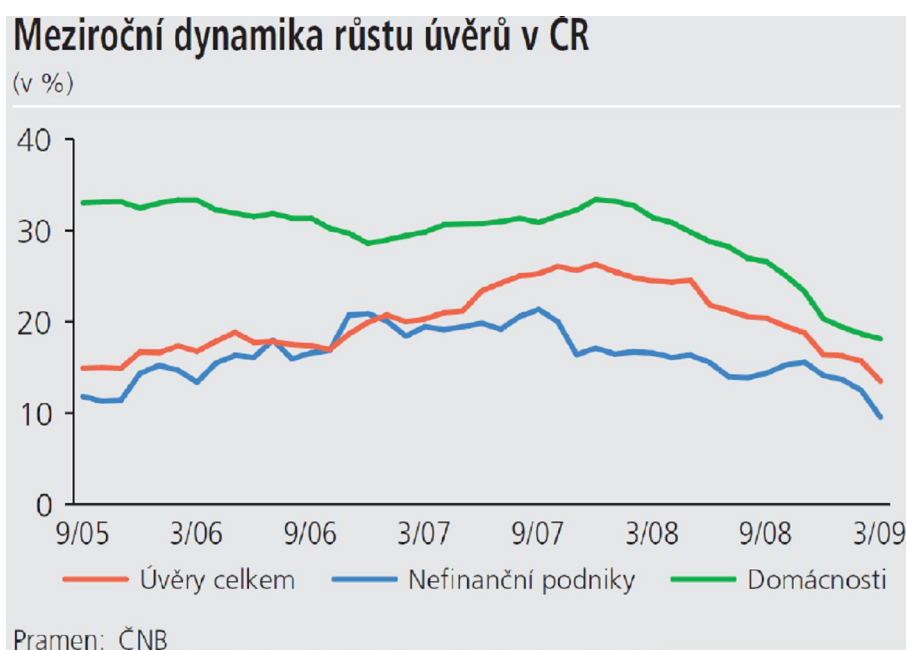
Velké banky připravují reakci na vstup nových hráčů na trhu. Úroky na vkladech půjdou nahoru a zlevní služby. [7]

Na bankovní trhu začínají vstupovat noví hráči, kteří se chystají přetáhnout klienty zavedeným ústavům. Už od března 2010 začala fungovat Axa Bank, která přišla s nejvýhodnějším vkladem za tříprocentní roční úrok. V polovině roku 2010 se chystá rozjet retailové služby PPF banka. Příchod nových hráčů může být povzbudivou zprávou pro klienty. Noví hráči je budou lákat nejprve na vklady. Musí však za to lidem nabídnout lepší podmínky spoření, než mají už zaběhnutí konkurenti. Je to předzvěst, že letos budou úroky na vkladech pro klienty nevýhodnější v historii. [17]

4.3 Zadluženost

Zadlužení českých domácností u bank za uplynulých devět let vzrostlo osminásobně. Na konci loňského roku dlužily bankám 973,5 miliardy korun, přitom ještě v roce 2000 to bylo 121,5 miliardy korun. Uvedl to Český statistický úřad s tím, že relativní zadluženost českých domácností přes rychlý růst zůstává oproti eurozóně jen poloviční a není riziková. Relativní zadluženost je poměrem půjček k hrubým příjmům domácností. [54]

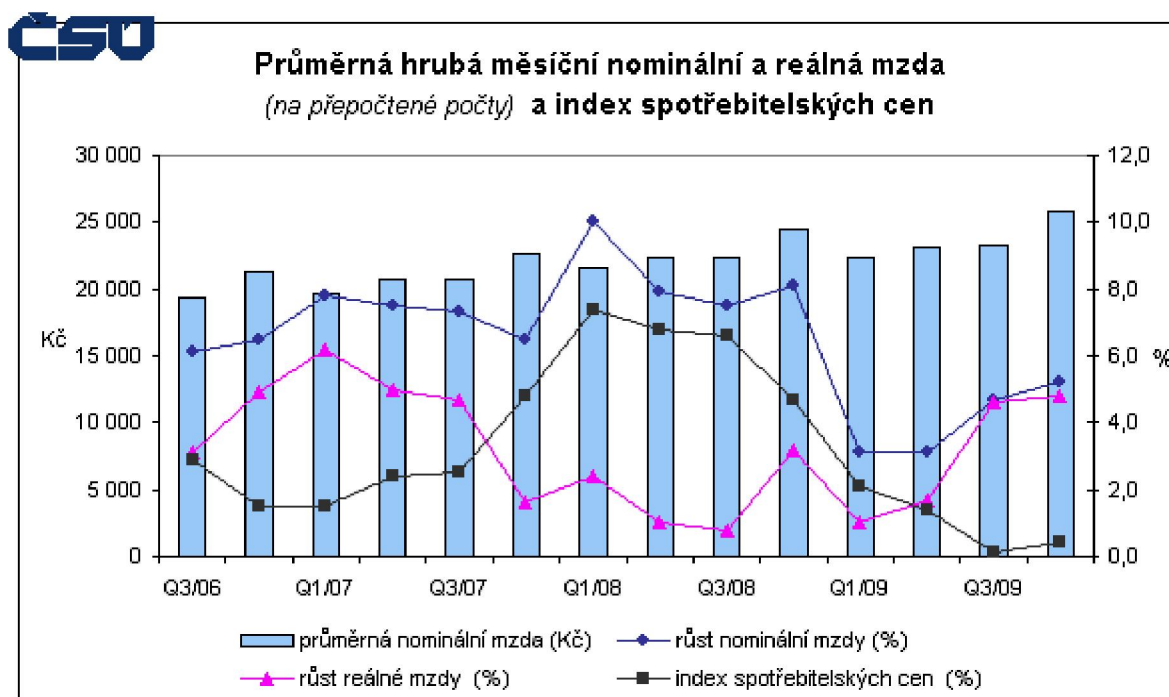
Nejcharakterističtější rysem zadlužování českých domácností byla v právě uplynulé dekádě jeho rychlost. [16]

graf 9 Meziroční dynamika růstu úvěrů v ČR [21]

Příčiny růstu dluhů českých domácností jsou známé. Preferenci spotřeby vedla k výraznému růstu spotřebních výdajů, které domácnosti neuskutečňovaly pouze prostřednictvím svého disponibilního důchodu, ale rovněž z vypůjčených peněz. Např. výdaje na konečnou spotřebu byly v roce 2008 o 59 % vyšší než v roce 2000 a jejich objem se přiblížil 2 bilionům korun (1 804 mld. korun). V reálném vyjádření stouply za tu dobu nejrychleji především výdaje na spotřebu telekomunikačních služeb (např. v roce 2000 připadalo na 100 českých domácností 42 mobilních telefonů, v roce 2008 už 188), vzdělání a zdraví. Nejpomaleji naopak rostly výdaje na bydlení a služby s ním spojené. Výdaje za potraviny se zvýšily o pětinu. [16]

Dalším motivem českých domácností k zadlužování byl růst životního standardu – či úsilí o něj – a zvyšování reálné mzdy. V roce 2000 činila průměrná nominální mzda zaměstnanců 15187 korun. V roce 2008, došlo nejen k výraznému posunu směrem k vyšším decilům se mzdou blíží se 50 tis. korun, ale samozřejmě také k nárůstu průměrné mzdy, která činila 26349 korun. [16]

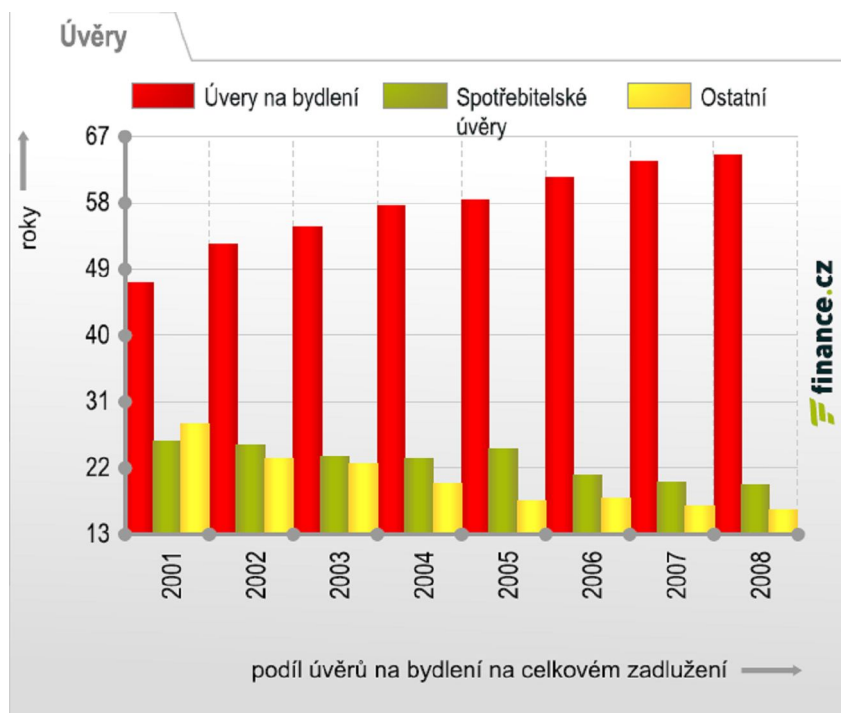
graf 10 Průměrná hrubá měsíční nominální a reálná mzda [15]

Zlepšení v příjmech vedlo mnoho domácností k přesvědčení, že s rostoucí mzdou je možné splácet hypoteční úvěry a vybavovat pořízené domy a byty předměty dlouhodobé spotřeby, k čemuž také v hojné míře docházelo (extrémní byl reálný růst v roce 2007, kdy nákup předmětů dlouhodobé spotřeby činil meziročně 22 %). K vyššímu růstu cen došlo až v roce 2008. [16]

Dalšími motivačními stimuly pro růst zadluženosti byl již naznačený příklon k vlastnickému bydlení, účinný marketing finančních zprostředkovatelů a snadná dostupnost peněz. Úrokové míry úvěrů na bydlení zůstávaly prakticky po celé sledované období na nízké úrovni a sazby hypotečních úvěrů nezvýšilo výrazně ani období silného hospodářského útlu české ekonomiky se sílícími riziky. Příčinou bylo vysoce konkurenční prostředí hypotečních bank. [16]

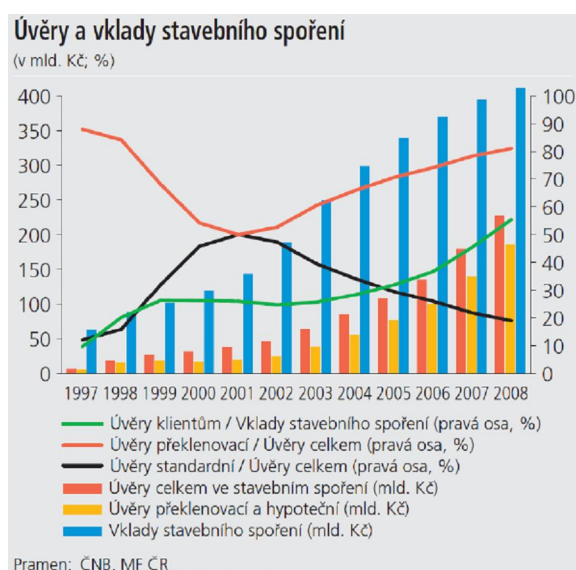
4.3.1 Dominance úvěrů na bydlení

Druhým výrazným rysem zadlužování českých domácností je kromě rychlosti i přetrvávající silná dominance úvěrů na bydlení. [16]

graf 11 Struktura dluhů českých domácností (v %) [50]

Jsou poskytovány především bankami a stavebními spořitelny v produktech hypotečních úvěrů a řádných či překlenovacích úvěrů ze stavebního spoření. Prakticky od roku 2002 převyšují úvěry na bydlení 70 % celkového objemu úvěrů obyvatelstvu. [16]

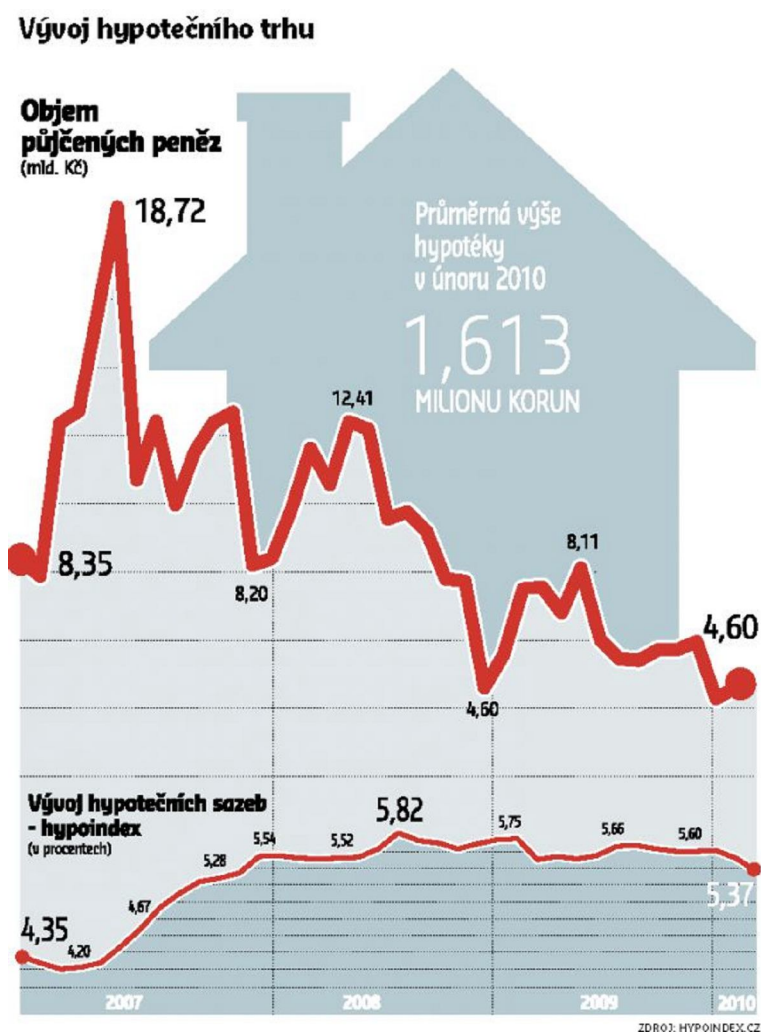

graf 12 Úvěry a vklady stavebního spoření [21]

Sumy hypotečních úvěrů narůstaly ve sledovaném období rychleji než celkové úvěry na bydlení. Jestliže v letech 2003-2007 stouply úvěry na bydlení každoročně o více než třetinu (v průměru o 35,5 % s nejnižším přírůstkem +32,6 % v roce 2006 a nejvyšším +38,7 % v roce 2003), pak tempo hypotečních úvěrů bylo ve srovnání s tím výrazně vyšší. [16]

Každý rok v období 2003-2006 stouply stavy hypotečních úvěrů o téměř polovinu (v průměru o 47,2 %), za období 2003-2007 o 45,7 %. Nejvyšší meziroční růst zaznamenaly hypoteční úvěry obyvatelstvu v roce 2003, kdy stouply o 54,5 %, nejnižší z tohoto období v roce 2007, kdy jejich růst činil +40 %. [16]

Ekonomické zpomalení v ČR a následný propad během roku 2008 postihl ztrátou dynamiky i úvěry na bydlení. V roce 2009 každý měsíc tempo úvěrů na bydlení zpomalovalo až na prosincových +11,5 %. Lidé tak reagovali na obavy ze ztráty práce, snížení příjmů a celkově nepříznivé okolnosti pro dlouhodobé závazky.[16]

Obrázek 1 Vývoj hypotečního trhu [29]

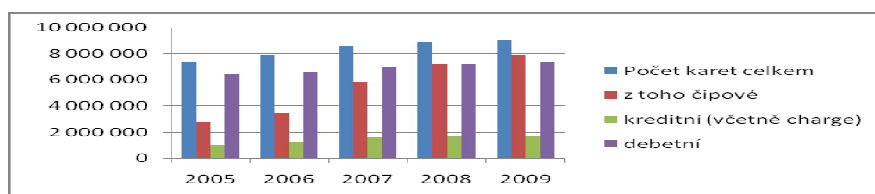
4.3.2 Spotřební úvěry obyvatelstvu

Úvěry na spotřebu jsou nejdražší a banky na nich dosahují nejvyšších marží. V roce 2009 při znatelném omezení úvěrových obchodů půjčky na spotřebu dále podražily (o téměř jeden procentní bod na 14,3 %), nejdražší úvěr v podobě debetní zůstatku na běžném účtu byl v prosinci 2009 poskytován klientům za 18,7 %. Zdálo by se, že vývoj sazeb odráží vyšší vnímání rizika klientů ze strany bank, ovšem sazby spotřebních úvěrů rostly už od druhého čtvrtletí 2007, kdy nemohla být rizikovost klientů s ohledem na podmínky v ekonomice vnímána jako rostoucí. [16]

V závěru roku 2009 dlužil segment domácnosti-obyvatelstvo bankám 185,5 mld. korun v půjčkách na spotřebu. Strukturu těchto spotřebních úvěrů tvořily debetní zůstatky na běžných a žirových účtech, pohledávky bank z karet, účelové spotřebitelské úvěry na zboží a služby a neúčelové spotřebitelské úvěry. Právě neúčelové spotřebitelské úvěry tvořily z uvedené částky největší část úvěrů obyvatelstva na spotřebu (150,4 mld. korun).[16]

4.3.2.1 Kreditní karty

Trh kreditních karet má v Česku podle společnosti MasterCard před sebou silný růstový potenciál. V roce 2008 tvořil objem plateb kreditními kartami jen 6,7 procenta z celkového objemu uskutečněného všemi kartami. Meziročně ale objem plateb i počet transakcí kreditními kartami stoupl zhruba o pětinu a v následujících letech se toto tempo růstu zřejmě udrží. Češi mají kreditní karty často spojené se zadlužením a úvěrem, což v době zhoršené ekonomické situace zájem o ně nezvyšuje. Pokud si "kreditku" pořídí, tak podle průzkumu hlavně jako finanční rezervu pro případ nouze (31 procent) a pro okamžité získání větší hotovosti (16 procent). Jako prostředek k pravidelnému nakupování, jak se snaží kreditní karty představovat jejich vydavatelé, je vnímá jen sedm procent lidí. [32]

graf 13 Vydávání platebních karet [40]

O trhu kreditních karet v USA se hovoří jako o možné větší hrozbě než o trhu hypoték, který nastartoval finanční krizi. To ale český případ rozhodně není. [32]

4.4 Úrokové sazby ovlivňující úspory a úvěry

Úrokové sazby vyhlášené centrální bankou nastavují výši úroků na mezibankovním trhu a mají velmi často vliv na úroky bankovních vkladů a úvěrů. [13]

Díky krizi toto pravidlo ovšem příliš neplatí. Prosincové snížení úrokových sazeb se tak na cenách úvěrů dosud v podstatě neprojevovalo a velmi pravděpodobně ani neprojeví. Řada firem a domácností se v nejbližší době levnějších úvěrů jednoduše nedočká. [13]

Opětovný nárůst úrokových sazeb ze strany centrální banky se očekává ve druhé polovině tohoto roku. Tedy v době, kdy ekonomové předpokládají, že se křivka výše nezaměstnanosti pohne směrem dolů. [13]

4.4.1 Druhy úrokových sazeb

Repo sazba je jednou ze 3 úrokových sazeb stanovovaných Českou národní bankou. Vedle ní existuje diskontní sazba (0,25%), která je nejnižší z těchto tří, a lombardní sazba, která je naopak nejvyšší z těchto 3.

Všechny 3 sazby mají nejrůznější použití. Repo sazba (0,75%) je úroková sazba, za kterou odkupuje centrální banka od komerčních bank jimi eskontované směnky. Lombardní sazba (1,75%) je úroková sazba při poskytování úvěrů obchodním bankám (od ČNB). [47]

4.4.1.1 2T REPO

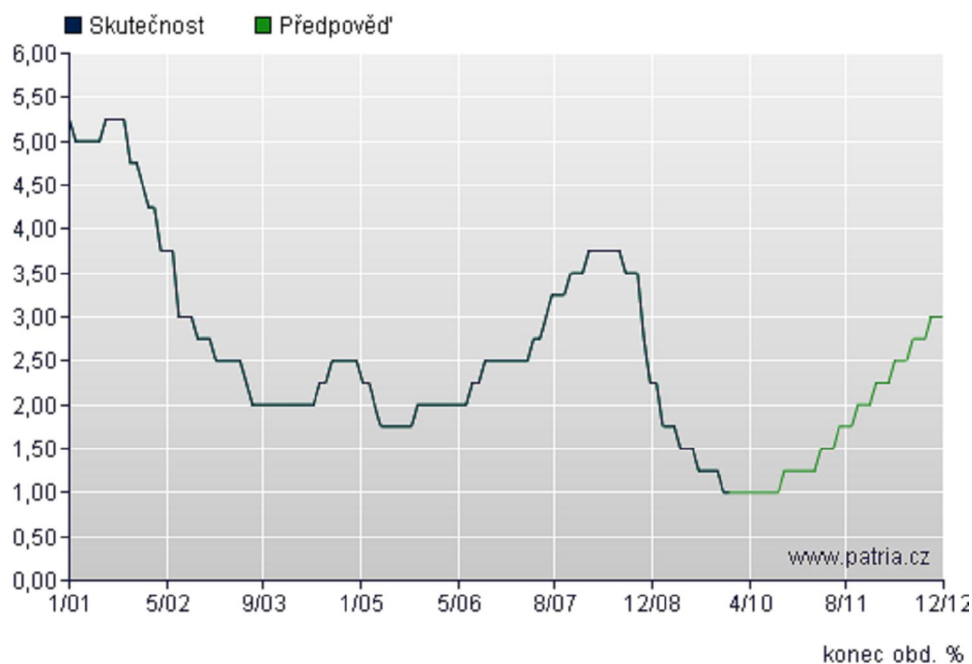
Celý uplynulý rok byl v bankovníctví ve znamení klesajících úrokových sazeb České národní banky. Základní 2T repo sazba padala z 2,25 %. [30]

Dostali jsme zásadní ponaučení, které může být v budoucnu i učebnicovým příkladem - sazby ČNB nemusí mít žádný vliv na stanovování úrokových sazeb u úvěrů. [30]

Přesto, že 2T repo sazba spadla od 8. 2. 2008 o 2,75 % dolů, úroky u hypotečních úvěrů zůstaly na velice podobných úrovních. [30]

Ve čtvrtek 6.5.2010 bankovní rada hlavní úrokovou sazbu, od které se odvíjí komerční úročení, snížila o čtvrt procentního bodu na 0,75 procenta. [20]

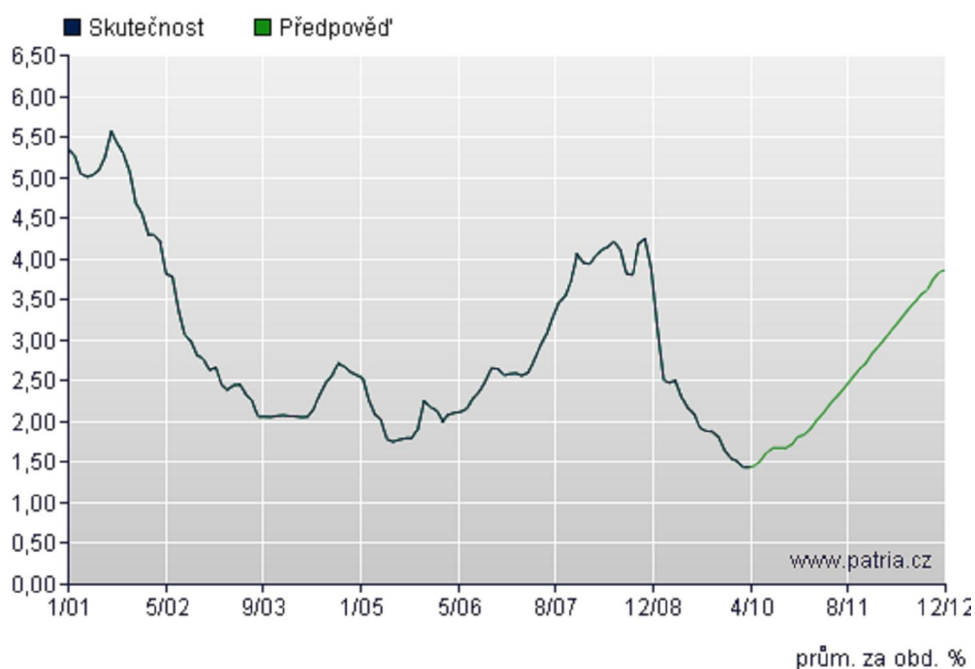
Dá se hovořit o nepravidelném pohybu nahoru a dolů v řádu desetin procenta, který byl ale způsoben spíše akčními nabídkami. S klidným srdcem můžeme říct, že sazby u jednotlivých fixací jsou na tom stejně jako před 2 lety. [30]

graf 14 Prognóza úrokových sazeb (2T REPO) [14]

4.4.1.2 PRIBOR

Prague InterBank Offered Rate - je pražská mezibankovní nabídková sazba. Jedná se o úrokovou sazbu, za kterou si banky navzájem poskytují úvěry na českém mezibankovním trhu. Je tedy třeba klíčová pro výši úroků u hypotečních úvěrů. [28]

graf 15 Prognóza úrokových sazeb (3M PRIBOR) [14]

4.5 Zadlužení a ztráta zaměstnání

Známý sociologický jev se nyní ukazuje v praxi. I když se nejspíše ekonomika (globální i česká) již odrazila ode dna a pomalu by měla začít růst, psychologický efekt se dostavuje tradičně zpožděně. [50]

Nahrává mu nejen to, že lidé své nálady přizpůsobují zkušenostem nedávno minulým (proto v době vrcholící krize byla nálada ve společnosti pozitivnější než nyní, po jejím domnělém konci), ale také stoupající nezaměstnanost. Únorová čísla dosahují bez jedné desetiny magické 10% hranice. [50]

Průzkum, který v průběhu února zpracovala úvěrová společnost Provident Financial, ukazuje, že ztráty zaměstnání se obává více jak polovina lidí, kteří mají (či měli) úvěr od této společnosti. [50]

Z telefonického průzkumu, který Provident Financial zpracoval na vzorku 558 respondentů z celého Česka ve věku 18 až 60 let, vyplývá, že většina lidí spoléhá na pomoc státu a rodiny. [50]

Odborníky doporučenou rezervu ve výši tří měsíčních platů pro případ nenadálé události má jen 26 % dotázaných. Potvrzuje se tak, že Češi nehospodaří s ohledem na budoucí rizika a dávají přednost okamžité spotřebě. [50]

graf 16 Získání finančních prostředků při ztrátě zaměstnání [19]

Se ztrátou zaměstnání často souvisí i následná neschopnost dostát závazkům, nejčastěji ve formě hypoték či spotřebitelských úvěrů. [19]

Nepříjemným doprovodným jevem momentální situace může být dluhová past. Pokrývat náklady na již splácené půjčky další půjčkou je velmi problematické a často přibližuje takto postupující lidi k osobnímu bankrotu. [19]

A průzkum ukazuje, že dluhové pasti ohrožují nemalé procento lidí ve finančně složité situaci. Necelá desetina zaměstnaných lidí uvažuje v případě ztráty zaměstnání nad uzavřením nové smlouvy o úvěru, který by sloužil k pokrytí již existujících půjček. U již nezaměstnaných je procento těch, kteří takto skutečně postupují, vyšší – 15 %. [19]

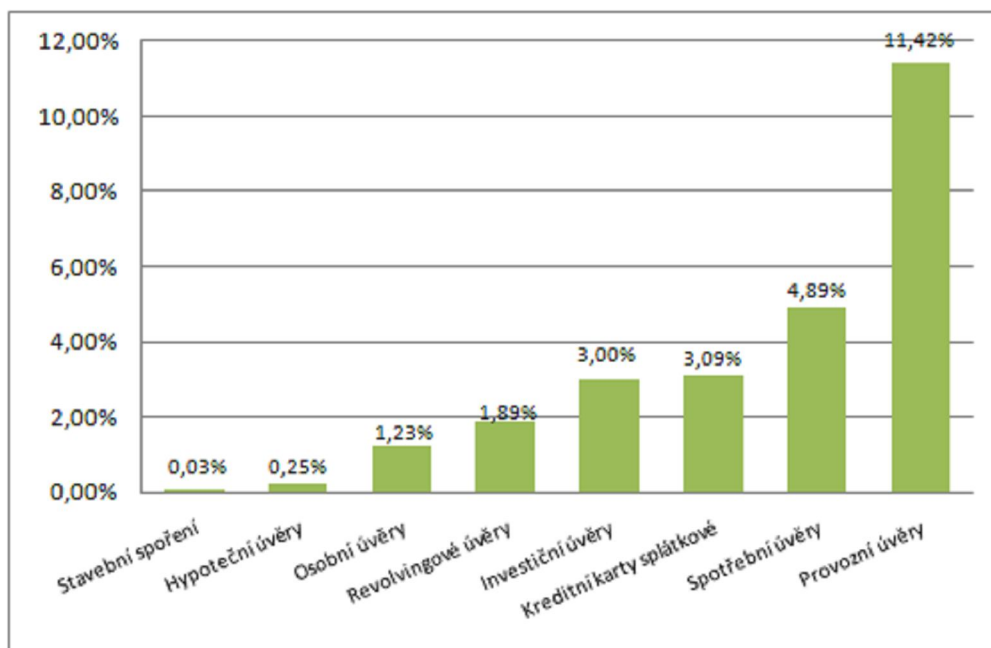

graf 17 Řešení při neschopnosti splácet půjčku [19]

Pozitivní je, že 63 % dotázaných by v případě ztráty zaměstnání a hrozící neschopnosti splácet konzultovalo svou situaci s věřitelem. Finanční instituce tento krok povětšinou oceňují, a zvláště v této době vycházejí svým dlužníkům vstříc. Nabízejí jim buď dočasné snížení nebo odložení splátek. [19]

4.6 Oddlužení

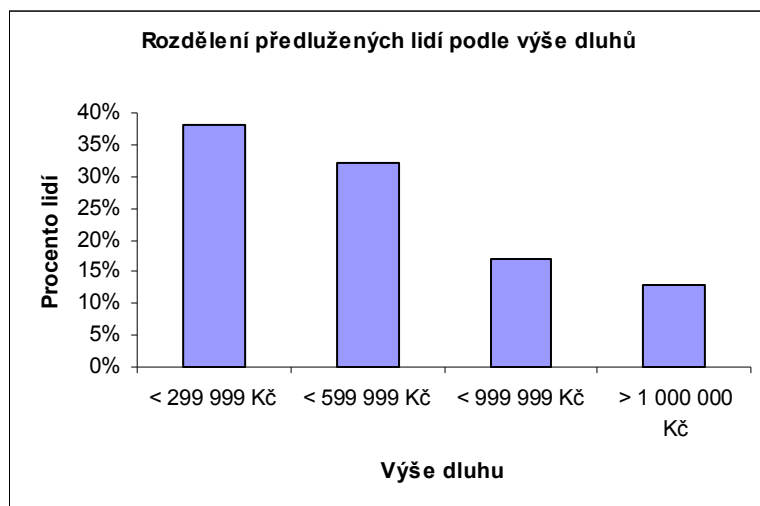
Průměrná česká domácnost dluží rovného čtvrt milionu korun, osmkrát více než v roce 2000. Vyplývá to z nejnovějších údajů Českého statistického úřadu, podle něhož zadlužení tuzemských domácností překročilo hranici jednoho bilionu korun.[43]

graf 18 Podíl splátek 3 a více měsíců po splatnosti (prosinec 2009) [41]

tabulka 5 Nejčastější příčiny vzniku dluhů [31]

Nejčastější příčiny vzniku dluhů	
1.	Přecenění možností vlastních příjmů, nabírání dalších úvěrů
2.	Ztráta či změna zaměstnání
3.	Staré závazky z živnostenského podnikání
4.	Rozvod, rozchod s partnerem
5.	Nemoc, úmrtí partnera
6.	Úvěr pro jinou osobu

graf 19 Rozdělení předlužených lidí podle výše dluhů [10]

graf 20 Rozdělení dlužníků podle dosaženého stupně vzdělání [10]

4.6.1 Insolvenční zákon

Nový insolvenční zákon umožnil i běžným občanům zbavit se snadno dluhů. A že tuto šanci využívá čím dál více dlužníků, ukazuje plnící se insolvenční rejstřík. Jenže tato cesta není snadná a může vás na konci čekat studená sprcha a oči pro pláč. Dobře si proto krok k oddlužení rozmyslete. [22]

Šance zbavit se dluhů funguje od roku 2008 a ukázala na první vážné nedostatky, se kterými se soudy často setkávají. Vidina života bez dluhů často dlužníka zaslepí tak, že samotným podáním návrhu na oddlužení vidí svůj další život bezstarostně. [22]

To je ale omyl, varují soudci a ukazují na čtyři nejčastější mýty o oddlužení:

- 1.Podat návrh je jednoduché.
- 2.Návrh na osobní oddlužení není potřeba připravit.
- 3.Osobní oddlužení vždy dopadne dobře.
- 4.Návrh na oddlužení dopadne podle mých představ. [22]

4.6.2 Osobní bankrot

Zákon o insolvenční přesně definuje pojem osobní bankrot. Zjednodušeně jde o nepříznivou situaci, kdy má dlužník více věřitelů a není schopen plnit své závazky. Pokud chce dlužník svoji situaci řešit, musí sám podat na sebe návrh na úpadek. Jenže často se zapomíná, že návrh na oddlužení je až druhým krokem celého procesu. Nejprve je nutné zažádat o zahájení insolvenčního řízení a návrh na oddlužení je až druhým bodem. Častým řešením insolvence může být i konkurz, nebo reorganizace majetku dlužníka a vůbec nemusí dojít k procesu oddlužení. [22]

Ve druhém roce platnosti insolvenčního zákona stoupl počet žádostí o vyhlášení osobního bankrotu o 137 %. Samotný počet schválených žádostí se oproti roku 2008 zvýšil o 248 %. V roce 2009 tak bylo v České republice vyhlášeno 2500 osobních bankrotů.[39]

tabulka 6 Osobní bankroty v roce 2009 [39]

TABULKA: Osobní bankroty v roce 2009

	Návrhy na osobní bankrot		Vyhlášené osobní bankroty	
	2008	2009	2008	2009
leden	130	129	13	79
únor	244	209	59	121
březen	184	221	68	150
duben	185	225	61	145
květen	109	255	59	173
červen	115	337	50	209
červenec	119	343	79	218
srpen	91	355	49	225
září	111	408	59	291
říjen	130	386	70	295
listopad	137	519	71	282
prosinec	102	546	80	312
Celkem	1657	3933	718	2500

Pramen: CRIBIS.cz, CCB - Czech Credit Bureau, a.s.

4.6.3 Zákon o spotřebitelském úvěru

Třiapadesátiletá Naděžda C. ze severu Moravy má plat necelých osmnáct tisíc. Na splátkách dvou desítek úvěrů by přitom měla měsíčně splácet o deset tisíc korun víc. Žena bombardovaná složenkami od úvěrových firem nyní žádá soud o oddlužení a čeká ji pět let živoření s životním minimem. Kdyby platil zákon o spotřebitelském úvěru, který 10.3.2010 přijali poslanci, do podobné situace by se nedostala. [9]

Úvěrové společnosti si totiž budou muset povinně zjistit finanční situaci člověka, který od nich chce půjčku. A pokud je předlužený, půjčit mu nesmějí. Lidé, kteří půjčku skutečně dostanou, by pak měli být více chráněni. Zákon totiž zavádí čtrnáctidenní lhůtu od uzavření smlouvy o úvěru, během které může dlužník závazek vypovědět a peníze vrátit. Zlepšit by se mělo i povědomí lidí o půjčkách, reklamy na úvěry by měly obsahovat podrobnější informace. [9]

Zákon, který do českého práva zavádí směrnice Evropské unie, by měl začít platit nejpozději v květnu 2010. Organizace na obranu spotřebitelů ovšem upozorňují, že zdaleka není dokonalý. Zákon se totiž vůbec nevěnuje nejpalčivějším problémům spotřebitelských úvěrů. Je třeba co nejrychleji upravit hlavně problematiku rozhodčích soudů. Ty ve sporech s dlužníky nahrazují běžný soud, jenže často jsou doslova živeny samotnými splátkovými firmami a rozhodují v jejich prospěch. [9]

Co zákon zavádí:

- dva týdny ochranné lhůty na vypovězení smlouvy o úvěru
- garanci možnosti předčasného splacení a výši poplatku za něj
- povinnost posuzovat dlužníkovu schopnost splácet
- podrobnější informace v reklamě

Co v zákonu chybí:

- regulace rozhodčích doložek
- stanovení stropu sankcí za nesplácení úvěrů
- větší dozor České národní banky [9]

4.6.4 Registr dlužníků

Při každé žádosti o hypotéku prověřují banky mimo jiné výpisy z registrů dlužníků. K zapsání do registru dlužníků stačí přesáhnout nevědomky limit kontokorentu nebo zaplatit splátku úvěru pár dní po splatnosti. [27]

4.6.5 Oddlužení není pro každého

Zatímco návrh na zahájení insolvenčního řízení může podat kdokoli, oddlužení je dostupné pouze pro nepodnikatelské subjekty. V praxi jde o fyzické osoby-občany a případně neziskové právnické osoby. Živnostníci a podnikatelé mají smůlu. K návrhu na oddlužení musí dlužník doložit své budoucí příjmy nebo majetek tak, aby bylo zřetelné, že bude zapláceno min. 30 % stávajícího dluhu. [22]

Jste na omylu, pokud si myslíte, že dluhy vyřešíte splátkami. V roli dlužníka sice můžete navrhnout způsob vypořádání dluhu, ale o skutečné formě rozhoduje soud. Vypořádání dluhu tak může skončit klidně prodejem vašeho majetku. Stanovená hranice 30 % pro schválení oddlužení neznamena, že dlužník zaplatí tato procenta a je z dluhů venku. V reálném životě může dojít i ke stoprocentní úhradě dluhu včetně všech odměn. [22]

graf 21 Oddlužení fyzických osob nepodnikatelů [21]

4.6.6 Exekuce

Jak vyplývá ze statistických údajů Exekutorské komory a Ministerstva spravedlnosti, bylo v loňském roce nařízeno 718.000 exekucí, kromě toho i více než 300.000 soudních výkonů rozhodnutí, tedy "exekucí" prováděných soudem. [25]

Exekuce se stávají trendem, běžným řešením platební neschopnosti či neochoty dlužníka platit své dluhy. Mít dluhy je normální, nesplácet dluhy však má své důsledky. Od roku 2001 do současnosti bylo nařízeno více než 2,5 milionu exekucí, dá se říci, že exekuce se dnes dotýká každého. I když se člověk nesetká s exekucí osobně, téměř každý má ve svém okolí někoho, kdo tuto nepříjemnou osobní zkušenost již zažil; z Centrální evidence exekucí je patrné, že stále více dlužníků zažívá tuto zkušenost opakovaně. Přesto jsme stále svědky obrovského údivu dlužníka, pokud se věřitel rozhodne domáhat se svých peněz prostřednictvím soudního exekutora. [25]

tabulka 7 Statistika exekucí [26]

statistika exekucí za jednotlivé roky 2001 - 2008								
celkový počet exekutorských úřadů : 124								
počty prováděných exekucí v jednotlivých letech								
rok	exekuce nařízené v daném roce a skončené ke dni 30.4.2009 vymožením		zastavením		exekuce dosud neskončené (převedené vždy do následujícího roku)		nařízené exekuce celkem 100%	počet sepsaných exekutorských zápisů v jednotlivých letech
	počet	procentuální vyjádření	počet	procentuální vyjádření	počet	procentuální vyjádření		
2001	1902	44,21%	890	20,89%	1510	35,10%	4302	121
2002	27329	47,16%	10650	18,38%	19975	34,47%	57954	1342
2003	59818	45,16%	21045	15,89%	51606	38,96%	132469	3396
2004	76247	43,06%	21807	12,20%	79206	44,73%	177060	3994
2005	113872	42,10%	24154	8,93%	132454	48,97%	270480	6088
2006	112581	38,38%	21352	6,90%	175524	56,72%	309457	8429
2007	115105	26,92%	14673	3,43%	297962	69,65%	427800	8409
2008	75528	13,63%	6095	1,10%	472505	85,27%	554128	8202
celkem	582442	37,33%	120466	10,94%	1230742	51,73%	1933650	39981

závěrečná rekapitulace	
celkový počet nařízených exekucí v letech 2001 až 2008	1933650
celkový počet skončených exekucí v letech 2001 až 2008	702908
celkový počet exekucí v běhu, které byly nařízeny v letech 2001 až 2008	1230742

5 VÝVOJ STAVŮ ÚVĚŘŮ A VKLADŮ DOMÁCNOSTÍ

Za rok 2009 stouply vklady domácností o 110,3 mld. korun, zatímco úvěry poskytnuté domácnostem do bankovního sektoru ČR se zvýšily o 101,3 mld. korun. Za léta 2006-2008 tyto úvěry každoročně převyšovaly přírůstky vkladů, jak plyne z tabulek 8 a 9:

tabulka 8 Změna stavu vybraných typů vkladů sektoru domácnosti u bankovního sektoru ČR [16]

Tab. 1: Změna stavu vybraných typů vkladů sektoru domácností u bankovního sektoru ČR
(v mil. korun)

	Vklady a přijaté úvěry od klientů celkem	Neterminované vklady klientů celkem	Terminované vklady celkem	z toho Vklady ve stavebním spoření s výpovědní lhůtou
2006	102 267	70 803	31 465	50 183
2007	117 878	70 342	47 536	58 299
2008	142 749	104 719	38 030	127 156
2009	110 325	85 564	24 760	-16 936

Pramen: ČNB, vlastní propočty

tabulka 9 změna stavu vybraných typů úvěrů sektoru domácnosti od bankovního sektoru ČR [16]

Tab. 2: Změna stavu vybraných typů úvěrů sektoru domácností od bankovního sektoru ČR
(v mil. korun)

	Úvěry domácnostem (včetně NISD) celkem	Spotřební úvěry obyvatelstvu vč. debetů na běžných účtech celkem	Úvěry na bydlení obyvatelstvu celkem	Ostatní úvěry obyvatelstvu celkem
2006	121 470	20 316	91 221	3 969
2007	184 601	28 451	139 429	5 855
2008	152 476	31 359	102 749	5 547
2009	101 252	16 502	70 732	2 308

Pramen: ČNB, vlastní propočty

Krizový rok 2009 se tak v sektoru domácností logicky promítl i do jejich nakládání s penězi. Podle údajů z tabulek 8 a 9 se v roce 2009 v důsledku zhoršené finanční situace domácností snížily přírůstky jejich vkladů u bankovního sektoru o téměř čtvrtinu proti roku 2008 a nižší byly i ve srovnání s rokem 2007 (-6 %). [16]

Na straně zadluženosti byl přírůstek „nových“ dluhů v roce 2009 také výrazně nižší. Proti roku 2008 byl přírůstek nižší o třetinu (-33,6 %), tedy o více než 51 mld. korun, o něž si české domácnosti půjčily loni méně ve srovnání s rokem 2008. Vzhledem k podstatně vyšší váze úvěrů na bydlení ve struktuře zadluženosti českých domácností si však lidé půjčili za tímto účelem v roce 2009 ve srovnání s rokem 2008 o 32 mld. korun méně, zatímco v úvěrech na spotřebu o necelých 15 mld. korun méně (zbytek připadá na snížení přírůstku ostatních úvěrů domácností). [16]

Roky 2008 a 2009 potvrdily očekávání, podle nichž se ztráta tempa vývoje české ekonomiky a její následný pokles promítl i do dynamiky zadlužování českých domácností – ať už ve vnímání vyšších rizik ze strany bank a ostatních zprostředkovatelů a obezřetnější hodnocení klientely, tak i ze strany samotných domácností vážících zejména udržitelnost a dlouhodobost svých finančních závazků. V rizicích budoucího vývoje přetrvává riziko vyšších úrokových sazeb (v delším horizontu) i pokles cen na trhu nemovitostí, dále pak i ztráty pracovních míst s rostoucí mírou nezaměstnanosti a stagnace reálných příjmů. Riziko pomalého růstu mezd při nepříznivém vývoji ekonomiky se již naplnilo. Přes zatím nízkou ohroženost bankovního sektoru plynoucí z rychlého růstu dluhů českých domácností a jejich objemů přibližujícím se objemům vkladů obyvatelstva u bank zůstává hlavním problémem vývoj individuálního rizika dlužníků pramenících z jejich sociálního statutu, věku, stability zaměstnání apod. [16]

6 SROVNÁNÍ S RELATIVNÍ ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ

V EU

Mezi novými členskými zeměmi Evropské unie patřila Česká republika (spolu se Slovinskem a Slovenskem) ještě donedávna k zemím s nadprůměrnou mírou úspor, zatímco např. Polsko, Maďarsko a Litva se řadily k zemím s podprůměrnou mírou úspor. [31]

Z dlouhodobého pohledu má ale česká míra úspor klesající tendenci. To je dáno jak silným poklesem míry úspor domácností, tak klesajícími úsporami sektoru vládních institucí. Nedostatečné národní úspory tak v současné době činí českou ekonomiku stále více závislou na zahraničních úsporách (na přílivu zahraničního kapitálu).[31]

Ačkoli tedy v polovině 90. let patřili Češi k nejšetřivějším v Evropě, míra úspor českých domácností je v současné době na úrovni nižší než dosahuje evropský průměr. [31]

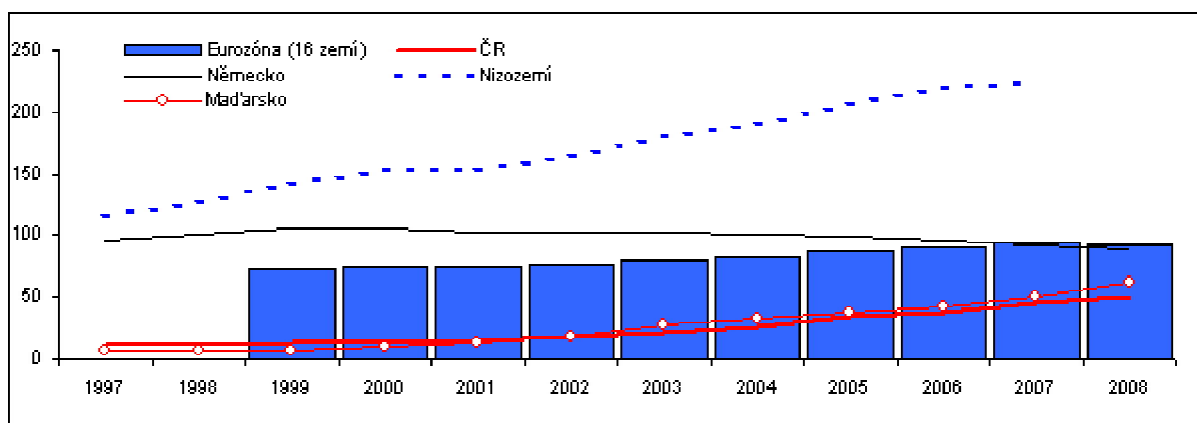
Například Němci se připravují na horší časy. Zdráhají se uvěřit, že krize končí, jak je o tom přesvědčují politici. Notné rozčarování navíc způsobila zpráva, že klíčící ekonomické oživení se vzdor veškerým očekáváním zastavilo. V závěrečném čtvrtletí 2009 nevykázala největší evropská ekonomika žádný růst. To Němce znepokojilo. Spotřebitelská důvěra vytrvale klesá, lidé se obávají nezaměstnanosti. Proto se šetří, zemi opět hrozí recese. [8]

Velmi prudký růst zadluženosti českých domácností v relaci stavů půjček a hrubého disponibilního důchodu v sektoru domácností, jako komplexního ukazatele nakládání s penězi v domácnostech (toková veličina), se zatím nejeví z pohledu srovnání vybraných zemí EU jako přehnaný extrém. Například Maďarsko, vycházející v roce 1997 z ještě nižší úrovně relativní zadluženosti než Česká republika, vykazuje tempo relativní zadluženosti do roku 2008 ještě vyšší než ČR, navíc s výrazným měnovým rizikem, neboť značnou část těchto dluhů spočívá v úvěrech v cizích měnách (v ČR je zadluženost domácností v cizích měnách vlivem nízkých tuzemských úrokových sazeb prakticky zanedbatelná). [16]

Celková zadluženost českých domácností v poměru k jejich hrubému disponibilnímu důchodu stoupla z 11,7 % v roce 1997 na 49,6 % v roce 2008. Převážná část dynamiky tohoto procentního přírůstku se odehrávala po roce 2004 – jestliže za období 1997-2003 stoupla relativní zadluženost českých domácností o 9,2 procentního bodu, za roky 2004-2008 o 28,8 p.b.[16]

Za celou EU 27 nejsou data o zadluženosti domácností k dispozici. Pokud srovnáme vývoje relativní zadluženosti českých domácností a uskupení zemí platících eurem, je zde patrný rozdíl nejen v úrovni této relativní zadluženosti, ale i v její dynamice. V EU 16 představovaly v roce 1999 dluhy domácností téměř tři čtvrtiny (72,3 %) jejich ročního hrubého disponibilního důchodu, v ČR 12,3 %. V roce 2008, za něž jsou zatím k dispozici srovnatelná data, se zadluženost domácností v eurozóně již téměř přiblížila (93,2 %) jejím ročním příjmům vyjádřeným jako hrubý disponibilní důchod, v ČR pak dosáhla téměř poloviny těchto příjmů (49,6 %). [16]

Z toho plyne, že tempo růstu dluhů českých domácností v podobě relativní zadluženosti bylo za roky 1999-2008 téměř dvojnásobné ve srovnání se zeměmi eurozóny, ovšem úroveň této relativní zadluženosti je stále zhruba poloviční (v ČR dosahuje 53,3 % relativní úrovně zadluženosti domácností v EU 16). [16]

(stavy půjček k hrubému disponibilnímu důchodu domácností v daném roce)

graf 22 Míra hrubé zadluženosti domácností ve vybraných zemích a eurozóně [16]

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo provést analýzu vývoj úspor a zadluženosti českých domácností.

Česká ekonomika je závislá na úsporách a půjčkách českých domácností a proto se všechny finanční instituce zabývají financemi domácnostmi i způsobům jakými se svými financemi domácnosti nakládají.

V důsledku finanční krize většina českých domácností více šetří. Nejčastěji ukládají své finanční prostředky na účty u bank, což Češi považují za nejméně rizikové. Nejoblíbenějšími druhy účtů jsou běžné a spořicí účty a i budoucnost je spořicími účty nakloněna.

Budoucnost je také nakloněna investování. Češi se pomalu učí investovat. Největší zájem je o investice do podílových fondů a zlata.

Budoucnost úspor ovlivňuje jednak výše úrokových sazeb a jednak přístup finančních společností, které se o své klienty musí více starat. Povzbudivou zprávou pro české domácnosti je fakt, že se na český trh chystají vstoupit nové banky, a to bude znamenat, že banky budou lidem nabízet výhodnější podmínky pro spoření.

Zadluženost českých domácností oproti úsporám rostla v uplynulých letech rychleji. Díky nízkým cenám nemovitostí je v současné době nejčastější formou zadlužování hypoteční úvěr a řádný či překlenovací úvěr ze stavebního spoření. Tyto typy úvěrů jsou také „nejbezpečnější“.

V roce 2009 však byl přírůstek dluhů nižší než v roce 2008. Banky vzhledem k finanční krizi více prověřovaly bonitu klientů a peníze již nepůjčovaly všem zájemcům. A i domácnosti reagovaly na obavu ze ztráty zaměstnání a snížení příjmů nižším zadlužováním.

Doslova pastí pro české domácnosti jsou úvěry na spotřebu, které si většinou pořizují lidé, kteří již nemají jinou možnost získat peněžní prostředky a některé společnosti při poskytování úvěru nepožadují ani informace o finanční situaci klienta. Tyto úvěry jsou velmi drahé (nejdražší úvěr v podobě debetního zůstatku na běžném účtu byl v roce 2009 poskytnut za 18,7%) a klienti většinou následně nemají peněžní prostředky na jejich úhradu. Pomocí bude nový Zákon o spotřebitelském úvěru, který již bude ukládat povinnost prověřovat finanční situaci klienta.

Zájem o kreditní karty mezi českými domácnostmi není příliš velký. Počet transakcí hrazených kreditními kartami však stoupá a očekává se, že tempo růstu se zřejmě udrží i v příštích letech.

Spoření i půjčky českých domácností velmi ovlivňují úrokové sazby, za které banky peněžní prostředky půjčují a ukládají. Doposud úrokové sazby klesaly, což způsobilo, že si české domácnosti více půjčovaly. V polovině letošního roku se ovšem očekává opětovný růst úrokových sazeb.

V porovnání se zeměmi eurozóny je míra úspor českých domácností v současné době na nižší úrovni než dosahuje evropský průměr. Velmi prudký růst zadluženosti českých domácností se zatím nejeví ve srovnání se zeměmi EU jaké extrém. Například Maďarsko vykazuje tempo růstu relativní zadluženosti do roku 2008 ještě vyšší než ČR. Tempo růstu relativní zadluženosti českých domácností se ve srovnání se zeměmi EU za posledních 10 let téměř zdvojnásobilo, ovšem úroveň této relativní zadluženosti je stále zhruba poloviční.

Dynamika spoření i zadlužování českých domácností se v roce 2009 podstatně zpomalila a to i přesto, že se česká ekonomika odrazila ode dna.

V roce 2010 můžeme očekávat pomalý růst, který ovšem bude více bezpečný z pohledu bank i klientů a to hlavně díky novému Zákonu o spotřebitelském úvěru, který bude přísněji regulovat půjčování peněz a více prověřovat bonitu klientů.

Proto by v budoucnu mělo být méně osobních bankrotů a exekucí, což je pro české domácnosti velmi pozitivní zpráva.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

- [1] BELLAMY, J. *Velká finanční krize - příčiny a následky*. 1.vyd. Všeň: Nakladatelství Grimmus, 2009. 156 s. ISBN 987-80-902831-1-4.
- [2] DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [3] KRÁL, M. *Bankovníctví I*. 5. vyd. Zlín: UTB, 2006. ISBN 80-7318-442-7.
- [4] REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1.
- [5] SYROVÝ, P. *Osobní a rodinné finance*. 2. aktualizované vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2005. 176 s. ISBN 80-247-1098-6
- [6] TOWERS, J.E. *Jak dosáhnout finanční nezávislosti*, 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 1996. 306 s. ISBN 80-7169-337-5

SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

- [7] SKALKOVÁ, O. Na trh míří nové banky, spoření bude letos výhodnější. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 030, s. 32. ISSN 0862-9587
- [8] SLÁDEK, J. Němci šetří, zemi opět hrozí recese. *Hospodářské noviny*, 2010, roč.LIV, č. 032, s. 31. ISSN 0862-9547
- [9] SMETANA, J. Ochrana dlužníků má dále mezery. *Mladá fronta dnes*, 2010, č. XXI/59, s.33. ISSN 1210-1168
- [10] ŠMEJKAL, D. Kdo hledá pomoc, když mu dluhy přerostou přes hlavu. *Hospodářské noviny*, č. roč. LIII, č. 089, 12.5.2009, Poradna při finanční tísní , o.p.s., s. 32. ISSN 0862-9587

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [11] Asociace českých stavebních spořitelů - *Grafy stavebního spoření* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.acss.cz/cz/novinari-a-odbornici/grafy-stavebniho-sporeni/>>.
- [12] Asociace českých stavebních spořitelů - *Komentář k základním ukazatelům vývoje stavebního spoření v České republice k 31.12.2009* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.acss.cz/cz/novinari-a-odbornici/vyvoj-statistik/>>.
- [13] Banky a český podnikatelský sektor v roce 2010 [online]. 2010, [cit. 2010-04-21]. Dostupné z <<http://www.sfinance.cz/zpravy/finance/246750-banky-a-cesky-podnikatelsky-sektor-v-roce-2010/>>.
- [14] Česká republika - *Základní data* [online]. 2010, [cit. 2010-04-21]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/ekonomika/makroprehled/cz.html>>.
- [15] Český statistický úřad - *Analýza vývoje průměrných mezd zaměstnanců* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/76E00048E0B2>>.
- [16] Český statistický úřad - *České domácnosti dluží bilion* Ing. Drahomíra Dubská, CSc. analytička útvar ekonomicko-statistických analýz ČSÚ [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120310.doc>>.
- [17] *Češi doma drží již asi 60 miliard korun* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://dumfinanci.cz/stalo-se/cesi-doma-drzi-jiz-asi-60-miliard-korun>>.
- [18] *Češi letos přidali do fondů přes 15 miliard, celkem tam mají už čtvrt bilionu korun* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://finweb.ihned.cz/c1-43239150-cesi-letos-pridali-do-fondu-pres-15-miliard-celkem-tam-maji-uz-ctvrt-bilionu-korun>>.
- [19] *Češi žijí od výplaty k výplatě a rezervy si netvoří* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://www.mesec.cz/clanky/cesi-ziji-od-vyplaty-k-vyplate-rezervy-si-netvori/>>.

- [20] ČNB - *Centrální banka nečekaně posunula dno úrokových sazeb* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/ekonomika/199537-centralni-banka-necekane-posunula-dno-urokovych-sazeb.html>>.
- [21] ČNB - *Zpráva o finanční stabilitě* [online]. 2010, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009.pdf>.
- [22] *Čtyři mýty o snadném oddlužení* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.mesec.cz/clanky/ctyri-myty-o-snadnem-oddluzeni/>>.
- [23] *Dluhopisy pro občany: původně zajímavá investice ztrácí lesk* [online]. [cit. 2010-05-10]. Dostupné z <<http://www.penize.cz/72459-dluhopisy-pro-obcany-puvodne-zajimava-investice-ztraci-lesk>>.
- [24] *Duben: Fondům nepomohlo ani IŽP vklady* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.investujeme.cz/clanky/duben-fondum-nepomohlo-ani-izp/>>.
- [25] Exekutorská komora České republiky - *Alarmující statistika exekucí* [online]. 2010, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <<http://www.ekcr.cz/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci?w=media>>.
- [26] Exekutorská komora České republiky - *Statistika exekucí za jednotlivé roky 2001 – 2008* [online]. 2009, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <<http://www.ekcr.cz/statistiky/87-statistiky?w=#>>.
- [27] *Finanční poradna: Do registru dlužníků se dostanete rychleji než byste čekali osmkrát* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/bydleni/reality-a-finance/194489-financni-poradna-do-registru-dluzniku-se-dostanete-rychleji-nez-byste-cekali.html>>.
- [28] *Fixing úrokových sazeb na mezibankovním trhu depozit - PRIBOR, PRIBID* [online]. 2010, [cit. 2010-04-21]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/bankovnictvi/sazby-cnb/pribor-pribid/>>.
- [29] *Jaro probudilo banky, sazby hypoték snižují další z nich* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://finweb.ihned.cz/c1-41589220-jaro-probudilo-banky-sazby-hypotek-snizuji-dalsi-z-nich>>.

- [30] *Kam kráčíte, úrokové sazby?* [online]. 2010, [cit. 2010-04-21]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/248320/>>.
- [31] *Kam mizí úspory českých domácností?* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.penize.cz/18668-kam-mizi-uspory-ceskych-domacnosti/>>.
- [32] *MasterCard: Trh kreditních karet poroste o 20% ročně* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/visa-pry-ziska-velky-pocet-uzivatelu-mastercard/378468&id_seznam=4997?id=372583&id_seznam=4997>.
- [33] *Monetární politika* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/ekonomika/informace/mena-a-penize/monetarni-politika/>>.
- [34] *Nebojte se akciových fondů: Vyplatí se to!* [online]. [cit. 2010-05-10]. Dostupné z <<http://www.investujeme.cz/clanky/nebojte-se-akciovych-fondu-vyplati-se-to/>>.
- [35] *Nejvíce stojí bydlení, šetří se na rekreaci a restauracích* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/os-finance/zpravy/nejvice-stoji-bydleni-setri-se-na-rekreaci-a-restauracich/449858>>.
- [36] *Nejvýnosnější spořicí účty a vklady* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/os-finance/zpravy/nejvynosnejsi-sporici-ucty-a-vklady/444371>>.
- [37] *Nejvýnosnější spořicí účty a vklady* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.sfinance.cz/zpravy/finance/254829-nejvynosnejsi-sporici-ucty-a-vklady/>>.
- [38] *Nová móda v Česku: dvě třetiny lidí chtějí šetřit* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/finance/194803-nova-moda-v-cesku-dve-tretiny-lidi-chteji-setrit>>.
- [39] *Osobní bankrot vyhlásilo v minulém roce 2500 Čechů* 4. 1. 2010 [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.mesec.cz/aktuality/osobni-bankrot-vyhlasi-v-minulem-roce-2500-cechu/>>.

- [40] *Pětiletý přehled statistických údajů o platebních kartách v ČR* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <http://cardmag.cardzone.cz/aktual/pages/0_karty_v_cislech.html>.
- [41] *Potíže lidí se splácením úvěrů přetrvávají. Jak se vyhnout problémům?* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://www.hypoindex.cz/clanky/potize-lidi-se-splacenim-uveru-pretrvavaji.-jak-se-vyhnout-problemum/>>.
- [42] *Pozornost lidí se začíná přesouvat ke zlatu, jeho cena stoupá* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <http://finance.idnes.cz/pozornost-lidi-se-zacina-presouvat-ke-zlatu-jeho-cena-stoupa-p5b-/inv.asp?c=A100430_150039_inv_hru>.
- [43] *Průměrná česká domácnost dluží polovinu svých ročních příjmů* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://finweb.ihned.cz/c1-41269070-prumerna-ceska-domacnost-dluzi-polovinu-svych-rocnich-prijmu>>.
- [44] *Průměrná domácnost má v bance půl milionu* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.mesec.cz/clanky/slava-sporicich-uctu-bledne-banky-zkouseji-finty-a-inovace/>>.
- [45] *Průzkum: Více než polovina Čechů pravidelně spoří, zbytek na to nemá* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://finweb.ihned.cz/osobni-finance/c1-43125180-pruzkum-vice-nez-polovina-cechu-pravidelne-spori-zbytek-na-to-nema>>.
- [46] *Příjmy domácností loni klesaly, výdaje stagnovaly* [online]. [cit. 2010-05-10]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/os-finance/zpravy/prijmy-domacnosti-loni-klesaly-vydaje-stagnovaly/474076>>.
- [47] *Repo sazba* [online]. 2010, [cit. 2010-04-21]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Repo_sazba>.
- [48] *Státní dluhopisy pro lidi přišly o výhody* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://finweb.ihned.cz/osobni-finance/c1-42673440-statni-dluhopisy-pro-lidi-prisly-o-vyhody>>.
- [49] *Struktura bohatství* [online]. 2010, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/>>.

- [50] *Struktura dluhů českých domácností* [online]. 2010, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/>>.
- [51] *Úspory domácností: bojíme se riskovat, slámmik tak stále láká* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.penize.cz/18673-uspory-domacnosti-bojime-se-riskovat-slamnik-tak-stale-laka>>.
- [52] *Úspory domácností loni převyšovaly dluhy 2,5krát* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/uspory-domacnosti-loni-prevysovaly-dluhy-2-5krat/380698&id_seznam=4823>.
- [53] *Výhody a nevýhody kreditních karet* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/informace/kreditni-karty/vyhody-a-nevyhody/>>.
- [54] *Zadlužení domácností od roku 2000 vzrostlo osmkrát* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/os-finance/zpravy/zadluzeni-domacnosti-od-roku-2000-vzrostlo-osmkrat/447740>>.
- [55] *Zlato* [online]. [cit. 2010-05-08]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/Commodities/41bed10c-cf8a-4c77-a54f-a4f5bc105ff2/Commodities.aspx>>.

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

<i>Obrázek 1 Vývoj hypotečního trhu [29]</i>	44
<i>graf 1 Změna vkladů a zadlužení českých domácností [44]</i>	33
<i>graf 2 Struktura bohatství [49]</i>	34
<i>graf 3 Na co konkrétně spoříme [45]</i>	34
<i>graf 4 Vklady klientů ve stavebním spoření [11]</i>	36
<i>graf 5 Rozložení aktiv v jednotlivých fondech [34]</i>	37
<i>graf 6 Investice do fondů v ČR [24]</i>	38
<i>graf 7 Výnos desetiletého státního dluhopisu a inflace [23]</i>	38
<i>graf 8 Vývoj ceny zlata (v USD/unce) [55]</i>	39
<i>graf 9 Meziroční dynamika růstu úvěrů v ČR [21]</i>	41
<i>graf 10 Průměrná hrubá měsíční nominální a reálná mzda [15]</i>	42
<i>graf 11 Struktura dluhů českých domácností (v %) [50]</i>	43
<i>graf 12 Úvěry a vklady stavebního spoření [21]</i>	43
<i>graf 13 Vydávání platebních karet [40]</i>	45
<i>graf 14 Prognóza úrokových sazeb (2T REPO) [14]</i>	47
<i>graf 15 Prognóza úrokových sazeb (3M PRIBOR) [14]</i>	47
<i>graf 16 Získání finančních prostředků při ztrátě zaměstnání [19]</i>	48
<i>graf 17 Řešení při neschopnosti splácet půjčku [19]</i>	49
<i>graf 18 Podíl splátek 3 a více měsíců po splatnosti (prosinec 2009) [41]</i>	50
<i>graf 19 Rozdělení předlužených lidí podle výše dluhů [10]</i>	51
<i>graf 20 Rozdělení dlužníků podle dosaženého stupně vzdělání [10]</i>	51
<i>graf 21 Oddlužení fyzických osob nepodnikatelů [21]</i>	54
<i>graf 22 Míra hrubé zadluženosti domácností ve vybraných zemích a eurozóně [16]</i>	59

SEZNAM TABULEK

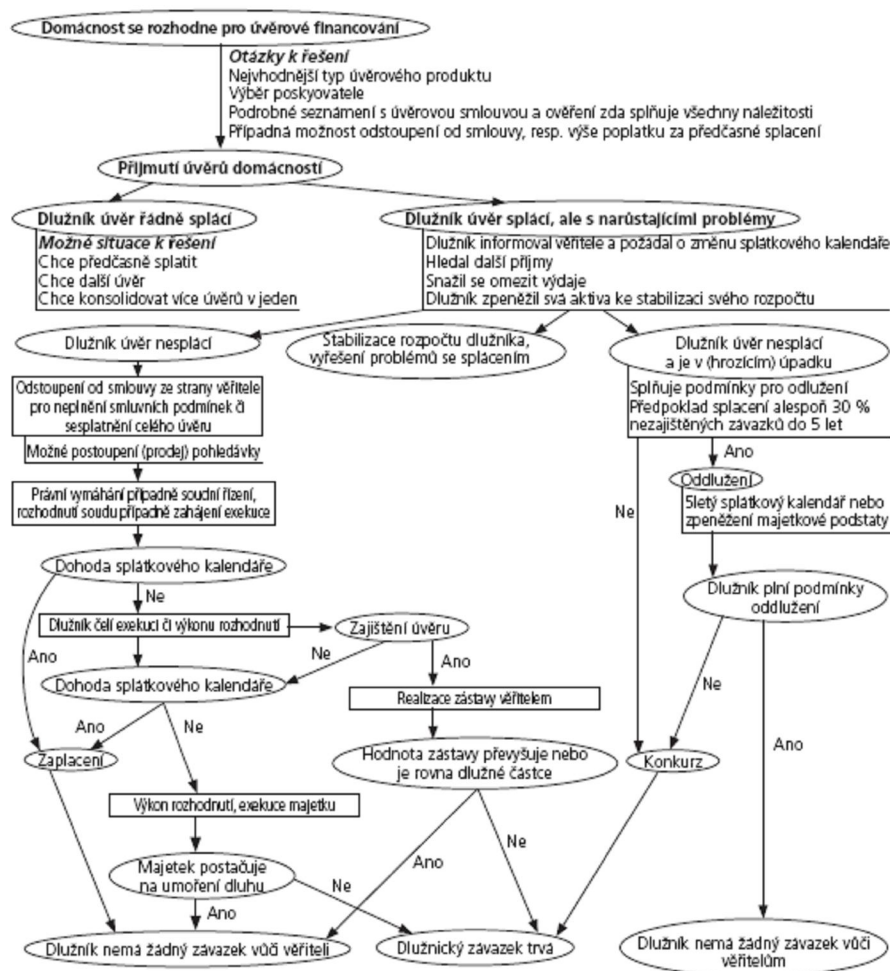
<i>tabulka 1 Struktura výdajů domácností podle statistiky rodinných účtů (v procentech)</i>	
<i>[51].....</i>	<i>33</i>
<i>Tabulka 2 Typy úspor [44]</i>	<i>35</i>
<i>tabulka 3 Nejvýnosnější spořicí účty [37]</i>	<i>36</i>
<i>tabulka 4 Reakce občanů na krizi [38]</i>	<i>40</i>
<i>tabulka 5 Nejčastější příčiny vzniku dluhů [31]</i>	<i>50</i>
<i>tabulka 6 Osobní bankroty v roce 2009 [39]</i>	<i>52</i>
<i>tabulka 7 Statistika exekucí [26].....</i>	<i>55</i>
<i>tabulka 8 Změna stavu vybraných typů vkladů sektoru domácnosti u bankovního sektoru ČR [16].....</i>	<i>56</i>
<i>tabulka 9 měna stavu vybraných typů úvěrů sektoru domácnosti od bankovního sektoru ČR [16].....</i>	<i>56</i>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: MOŽNOSTI A VÝCHODISKA PŘEDLUŽENÉ DOMÁCNOSTI

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Tato příloha mapuje možné životní situace lidí po přijetí úvěru, potenciální dopady problémů se splácením a jejich možná řešení. Uvedené schéma zobrazuje všechny základní situace domácností související s dluhovým zatížením. V případě problémů se splácením lze situaci optimálně řešit dohodou s věřiteli. Pokud k ní nedojde, nastává pro dlužníka méně příznivá situace exekučního řízení, případně úpadku, který v lepším případě může skončit osobním bankrotem.

Z uvedeného schématu je vidět, že řadě problémů lze na straně dlužníka předejít správným výběrem poskyvatele úvěru a podrobným seznámením se s úvěrovou smlouvou. V případě problémů domácnosti se splácením, je důležitá komunikace s věřiteli a nalezení společného řešení. Včasné jednání dlužníka může negativní dopady na jeho budoucí situaci výrazně zmírnit. Je zřejmé, že pouze v některých případech je možno začít tzv. od nuly, v jiných situacích dlužnický závazek stále trvá a v řadě případů představuje pro domácnost doživotní zátěž.